

Министерство образования Республики Беларусь
Учреждение образования «Белорусский государственный педагогический
университет имени Максима Танка»

Факультет эстетического образования

Кафедра музыкально-инструментальных дисциплин

Рег. № УМ-32-03-13-2013
« 15 » 03.2013

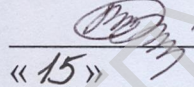
СОГЛАСОВАНО

Заведующий кафедрой
музыкально-инструмен-
тальных дисциплин

 А.И. Ковалёв
« 15 » 03 2013

СОГЛАСОВАНО

Декан факультета
эстетического образования

 Т.С. Богданова
« 15 » 03 2013

УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКИЙ КОМПЛЕКС ПО УЧЕБНОЙ ДИСЦИПЛИНЕ

Музыкальный инструмент (основной, дополнительный, концертмейстерский класс)

для специальностей

1-02 01 02 Музыкальное искусство

1-03 01 04-04 Музыкальное искусство. Социальная педагогика

1-03 01 04-06 Музыкальное искусство. Театральное искусство

Составитель: доцент кафедры музыкально-инструментальных дисциплин
Королёва Т.П.

Рассмотрено и утверждено
на заседании Совета БГПУ

« 28 » 03 2013 г.

протокол № 7

1. Пояснительная записка (введение)

Главной дисциплиной на кафедре фортепиано факультета эстетического образования является **«Музыкальный инструмент»**, охватывающий наибольшее количество часов и соответственно, аудиторные и внеаудиторные формы работы со студентами.

Дисциплина музыкальный инструмент включает основной инструмент, дополнительный инструмент, концертмейстерский класс и входит в учебный план различных специальностей:

- 1-03 01 «Музыкальное искусство»;
- 1-03 01 04-06 «Музыкальное искусство. Театральное искусство»;
- 1-03 01 08- «Музыкальное искусство. Специальные музыкальные дисциплины»;
- 1-03 01 04-06 «Музыкальное искусство. Социальная педагогика»;
- 1-02 02 03 «Мировая и отечественная культура. Ритмика. Хореография»;
- 1-02 02 04 «Мировая и отечественная культура. Фольклор»;
- 1-02 02 02-02 «Мировая и отечественная культура. Музыкальное искусство»

Цель учебно-методического комплекса по предмету «Музыкальный инструмент» – предоставить студентам в общедоступном виде на электронных носителях материалы (подготовленные преподавателями кафедры фортепиано), обеспечивающие ориентацию в особенностях данной дисциплины и понимание основных аспектов самостоятельной работы по ее изучению.

Учебно-методический комплекс на электронных носителях включает в зависимости от основных функций шесть блоков, соответственно 6 папок в электронном варианте:

1. **В первой папке (Введение)** находится пояснительная записка с указанием функций каждой структурной единицы УМК и рекомендациями по организации работы.

2. **Во второй папке (Программный блок)** содержатся типовые и рабочие программы по предмету **«Музыкальный инструмент»** включающий основной инструмент, дополнительный инструмент, концертмейстерский класс с указанием специальности. В каждой из программ имеется пояснительная записка, где сформулированы основные цели и задачи изучения дисциплины, затем указывается содержание и объем дисциплины, виды учебной работы, тематический план курса, указан примерный музыкальный материал, перечень основной и дополнительной литературы. Даны также учебно-методические карты по данному предмету.

3. **В третьей папке (Учебный блок)** не повторяется указанный в программах по предмету список тем и музыкального репертуара, а даны Интернет-источники, где можно найти и распечатать выбранные для

изучения пьесы. В качестве примера даны ноты упражнений и этюдов (в том числе и в джазовом стиле), позволяющие работать над развитием фортепианной техники. Также в данном блоке представлены для самостоятельной работы студентов варианты творческих заданий, которые способствуют качественному усвоению материала программы. Их можно выполнять в разном порядке.

4. **В четвертой папке (Методический блок)** представлены статьи и книги преподавателей кафедры (Е.С.Поляковой, Ю.Б.Новоселовой, И.Ф.Чернявской, Т.П.Лизневой и других), в которых раскрываются особенности методики работы в фортепианном классе.

5. **В пятой папке (Контрольный блок)** даны критерии оценивания студентов по дисциплине, содержание требований к экзаменам и зачетам, сроки проведения отчетных мероприятий на каждом из курсов, указаны особенности подготовки к Государственным экзаменам.

6. **В шестой папке (Сопровождающий блок)** дан список литературы для самообразования учащихся-пианистов и будущих музыкантов-педагогов.

Каждый раздел УМК будет пополняться и корректироваться с течением времени.

Составители УМК по предмету «Музыкальный инструмент (основной, дополнительный, концертмейстерский класс)»: Л.С.Беляева, Т.П.Королева, Е.Г.Иванова, Ю.Б.Новоселова, Е.С.Полякова, Е.А.Соловьев, И.Ф.Чернявская

2. Теоретический раздел

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне вышэйшых навучальных устаноў
Рэспублікі Беларусь па педагогічнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра
адукацыі

Рэспублікі Беларусь

_____ А.І. Жук 10.02.2009

Рэгістрацыйны № ТД–А.156/

тып.

МУЗЫЧНЫ ІНСТРУМЕНТ (АСНОЎНЫ, ДАДАТКОВЫ, КАНЦЭРТМАЙСТАРСКІ КЛАС)

для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях:

1-03 01 02 Музычнае мастацтва;

1-03 01 04 Музычнае мастацтва. Дадатковая спецыяльнасць;

1-03 01 07 Музычнае мастацтва. Рытміка. Харэаграфія;

1-03 01 08 Музычнае мастацтва Спецыяльныя музычныя дысцыпліны

УЗГОДНЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
Дзяржаўнай
аб'яднання вышэйшых навучальных
устаноў Рэспублікі Беларусь па
педагогічнай адукацыі

29.05.08 П.Дз. Кухарчык

Казакова

УЗГОДНЕНА

Першы прарэктар

установы адукацыі
«Рэспубліканскі інстытут»
вышэйшай школы»

27.01.09 І.В.

Начальнік Упраўлення вышэйшай і
сярэдняй спецыяльнай адукацыі

10.02.09 Ю.І. Міксюк

Кляўцэвіч

Эксперт-нормакантралёр

27.01.09 Ф.М.

Мінск 2008

СКЛАДАЛЬНІКІ:

Ю.Б. Наваселава, загадчык кафедры фартэпіяна ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат педагогічных навук, дацэнт;

Т.П. Лізнева, дацэнт установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат педагогічных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра фартэпіяна ўстановы адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі”

(пратакол № 4 ад 25.04.2008);

Яканюк Н.П., загадчык кафедры тэорыя музыкі і музычнай адукацыі ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтва”, доктар мастацтвазнаўства, прафесар

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ё ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай фартэпіяна ўстановы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» (пратакол № 12 ад 8.05.08);

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя Максіма Танка» (пратакол № 9 ад 12.05.08);

Навукова-метадычным саветам па эстэтычнай адукацыі вучэбна-метадычнага аб’яднання вышэйшых навучальных устаноў Рэспублікі Беларусь па педагогічнай адукацыі (пратакол № 3 ад 16.05.08)

Адказны за выпуск: Ю.Б.Наваселава

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Навучанне ігры на музычным інструменце з'яўляецца важнейшай часткай прафесійнай падрыхтоўкі настаўніка музыкі.

Мэта дысцыпліны “Музычны інструмент (асноўны, дадатковы, канцэртмайстарскі клас)” — падрыхтаваць спецыялістаў, будучых музыкантаў-педагогаў да практычнай выканальніцкай і педагогічнай дзейнасці.

Пры гэтым вырашаюцца наступныя заданы:

- сфарміраваць музычна-выканальніцкія ўменні і навыкі, якія адпавядаюць сучасным патрабаванням выкладання музыкі і эстэтычнага выхавання;
- забяспечыць авалоданне рэпертуарам, неабходным для будучай самастойнай працы;
- вывучыць тыповыя рысы фартэпіянай музыкі розных стыляў, эпох, нацыянальных школ і мастацкіх напрамкаў; праблемы выканальніцкага мастацтва і фартэпіянай метадыкі;
- фарміраваць уменні і навыкі самастойнай творчай працы;
- падрыхтаваць спецыялістаў да рэалізацыі музычна-асветніцкіх функцый з дапамогай фартэпіяна (правядзенне лекцый-канцэртаў, арганізацыя дзіцячых гурткоў, клубаў і г. д.).

Аснову прафесійнай інструментальнай падрыхтоўкі настаўніка складаюць такія прынцыпы музычнай педагогікі, як індывідуальны падыход да вучня; адзінства мастацкага і тэхнічнага развіцця; паслядоўнасць і сістэматычнасць усіх этапаў фарміравання ўменняў і навыкаў; нагляднасць навучання; выхаванне і развіццё творчай ініцыятывы і самастойнасці.

Галоўнай формай навучання з'яўляюцца індывідуальныя практычныя заняткі, якія павінны адпавядаць сучасным патрабаванням да арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ў класе фартэпіяна:

- а) уключаць у змест дысцыпліны гісторыка-тэарэтычны матэрыял, неабходны для раскрыцця галоўных праблем музычнай педагогікі, выканальніцкага майстэрства, фартэпіянай метадыкі;
- б) выходзіць уменні і навыкі самастойнай працы над музычным матэрыялам, садзейнічаць раскрыццю і росту творчых магчымасцей студэнта;
- с) ахопліваць розныя віды музычна-выканальніцкай дзейнасці.

На засваенне прадмета “Музычны інструмент (асноўны, дадатковы, канцэртмайстарскі клас)” для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях: 1-03 01 02 Музычнае мастацтва; 1-03 01 04 Музычнае мастацтва. Дадатковая спецыяльнасць; 1-03 01 07 Музычнае мастацтва.

Рытміка. Харэаграфія; 1-03 01 08 Музычнае мастацтва. Спецыяльныя музычныя дысцыпліны адводзіцца максімальна 733 гадзін. Формы кантролю – экзамены і залікі.

Спецыфіка індывідуальнай творчай работы са студэнтамі фартэпіянага класа не дазваляе скласці агульны пагадзінны вучэбна-тэматычны план заняткаў.

Але абавязковыя праграмныя прынцыпы, падыходы і патрабаванні забяспечваюць выкананне адукацыйных стандартаў.

У выніку вывучэння дысцыпліны “Музычны інструмент. (асноўны, дадатковы, канцэртмайстарскі клас)” выпускнік **павінен ведаць:**

- спецыфіку інструментальна-выканальніцкага мастацтва;
- асновы методыкі інструментальнага (фартэпіянага) навучання;
- заканамернасці вывучэння прафесійна неабходнага рэпертуара;
- задачы канцэртмайстара ў навучальнай і канцэртнай дзейнасці;
- методыку чытання нот з ліста, транспанавання, подбора па слыху, асновы аранжыроўкі песень;
- спецыфіку ігры на дадатковым інструменце;

і мець уменні і навыкі:

- самастойна працаваць над музычным творам;
- прымяняць на практыцы акампаніраванне салістам, хору, танцавальнаму калектыву, уласнаму спяванню;
- выкарыстоўваць дадатковы інструмент (фартэпіяна) у працы выкладчыка музыкі;
- быць здольным вербальна інтэрпрэтаваць выконваемую музыку;
- выкарыстоўваць інструментальныя (фартэпіяныя) творы ў прафесійнай дзейнасці;
- быць здольным ажыццяўляць вучэбны працэс у фартэпіянных класах педагагічных устаноў сістэмы сярэдняй адукацыі.

ЗМЕСТ ДЫСЦЫПЛІНЫ

I. Асноўны інструмент.

Формы заняткаў:

- індывідуальныя практычныя заняткі ў класе з выкладчыкам;
- індывідуальныя хатнія заняткі (самастойная практычная работа);
- індывідуальна-групавыя заняткі ў класе з выкладчыкам;
- выканаўчая практыка;
- практыкумы па вывучэнню і збіранні фартэпіянага рэпертуару;
- творчае музыцыраванне (чытанне з ліста, ігра ў ансамблі і інш.).

Індывідуальныя практычныя заняткі ў класе з выкладчыкам маюць наступны праграмны змест:

1. Работа над паліфоніяй; развіццё паліфанічнага мыслення; знаёмства з рознымі відамі паліфоніі, яе асноўнымі прынцыпамі; засваенне эфектыўных метадаў работы над п'есамі паліфанічнага складу, створанымі прадстаўнікамі розных школ у розныя эпохі.
2. Работа над творамі буйной формы: санатай, канцэртамі, варыяцыямі. Засваенне твораў буйной формы перадакласічнага перыяду, эпохі класіцызму, рамантызму і інш. Вывучэнне спецыфічных асаблівасцей засваення буйной формы.
3. Работа над п'есамі розных жанраў і стыляў. П'есы канціленнага, такатнага, танцавальнага і іншага складу, асаблівасці работы над імі.
4. Знаёмства з рознымі мастацкімі стылямі. Сістэматычная мэтанакіраваная работа над развіццём творчага мыслення, музычнага слыху, мастацкага густу, музычна-рытмічнага пачуцця і інш.
5. Работа над развіццём рухальна-маторных навыкаў, вывучэнне інструкцыйнай літаратуры. Засваенне метадаў тэхнічнай работы на матэрыяле вивучаемых мастацкіх твораў, эцюдаў і гам.
6. Падрыхтоўка студэнтаў да выступленняў. Выхаванне псіхалагічнай устойлівасці да сцэнічных умоў публічных выступленняў.
7. Гутаркі па музыказнаўчых і метадычных пытаннях у сувязі і задачамі, якія вырашаюцца ў працэсе заняткаў. Фарміраванне ўменняў студэнтаў самастойна рабіць мастацка-педагагічны аналіз музычных твораў для фартэпіяна.
8. Вывучэнне праблем інтэрпрэтацыі музычных твораў.

Агульнае для ўсіх бакоў зместу работы ў фартэпіянным класе – засваенне і ўдасканаленне выканальніцкіх сродкаў музычнай выразнасці (якасць гука, фразіроўка, дынаміка, педалізацыя і інш.).

Індывідуальныя хатнія заняткі (самастойная практычная работа) маюць наступны змест: засваенне матэрыялу, які вивучаўся на занятках. Выкананне заданняў па выканальніцкім аналізе вивучаемых твораў. Разбор і вивучэнне п'есы (або яе фрагмента) на памяць. Работа па развіцці тэхнічных навыкаў. Работа над творамі для самастойнага і эскізнага вивучэння. Работа з метадычнай літаратурай, аўдыязапісамі.

Індывідуальна-групавыя заняткі ў класе з выкладчыкам. Правядзенне заняткаў па вызначанай тэме (работа над поліфоніяй, санатай ці інш.), абмеркаванне найбольш складаных, у тым ліку спрэчных праблем фартэпіянай методыкі і выканальніцтва.

Выканаўчая практыка. Укараненне розных форм выканальніцкай дзейнасці студэнта, у тым ліку акадэмічных, адкрытых і тэматычных канцэртаў у школах, канцэртаў-лекцый (для розных аўдыторый і інш.).

Вялікую значнасць у фарміраванні выканальніцкіх якасцей настаўніка музыкі набываюць конкурсы прафесійна-выканальніцкага майстэрства (як у самой вучэбнай установе, так і межрыгіянальныя). Мэтазгодна выкарыстанне розных форм конкурсаў: на ўсебаковае выяўленне прафесіянальна-выканаўчых якасцей, на лепшае выкананне твораў аднаго аўтара, на лепшае выкананне твораў таго ці іншага жанру (эцюда, накіюрна і інш.).

Індывідэуальныя планы студэнтаў. Для кожнага студэнта выкладчык павінен складаць індывідэуальны план падрыхтоўкі. У ім адлюстроўваюцца ўсе формы навучальнай дзейнасці, вывучаемы рэпертуар, віды справаздачнасці. Індывідэуальны план таксама змяшчае прафесійную і псіхалага-педагагічную характарыстыку студэнта на ўсіх этапах навучання, яна павінна быць важным паказчыкам яго музычнага развіцця і прафесійнага станаўлення ўвогуле. Абмеркаванне характарыстыкі са студэнтамі можа быць выкарыстана для ўзмацнення вучэбна-выхаваўчай работы ў класе фартэпіяна.

Вялікае месца у працесе навучання займае падбор рэпертуару. Неабходна мець на ўвазе асноўныя прынцыпы яго складання: улік папярэдніх падрыхтоўкі і перспектывы развіцця вучня, даступнасць, мастацкую каштоўнасць, цікавасць музычных твораў, магчымасці іх выкарыстання ў будучай прафесійнай дзейнасці настаўніка музыкі. Ажыццяўляючы дыферэнцыраваны індывідэуальны падыход, выкладчык павінен улічваць навіейшыя дасягненні фартэпіянай методыкі, якія забяспечваюць высокую прадуктыўнасць заняткаў у класе фартэпіяна.

На вывучэнне “Асноўнага інструмента” вучэбным планам адводзіцца 248 аўдыторных гадзін.

ПРЫКЛАДНЫ план на вучэбны год

1. 2 эцюды, гамы, практыкаванні.
2. Поліфанічны твор.
3. 2 творы буйной формы (саната, варыяцыі, канцэрт і інш.).
4. 2 творы малой формы.
5. Эскізна: 5 п'ес са школьнага рэпертуару.
6. Чытанне з ліста.

ПРЫКЛАДНЫ РЭПЕРТУАР ДЛЯ ВЫВУЧЭННЯ

Эцюды

Аксакаў А.	Канцэртны эцюд.
Альбеніс І.	Эцюд-экспромт. Эцюды, тв. 65.
Арэнскі А.	Эцюды, тв. 19, 36, 41, 42, 53, 74.
Беренс Г.	Эцюды, тв. 61, 88.
Балакіраў М.	Эцюды “Пряха”, “В саду”.
Бацэвіч Г.	Дзесяць эцюдаў.
Берціні А.	Выбраныя эцюды, тв. 29, 32.
Блуменфельд Ф.	Эцюды, тв. 3, 14, 24, 29.
Геллер С.	Эцюды, тв. 45, 46, 47.
Глазуноў А.	Эцюды, тв. 31.

Гумель І.
 Дворжак М.
 Клеменці М.
 Клеменці-Таўзіг К.
 Кабылянскі А.
 Крамер І.
 Кулак Т.
 Лемба. А.
 Леў І.
 Лешгорн А.
 Ліст Ф.
 Лядаў А.
 Лютаслаўскі В.
 Машкоўскі М.
 Мендэльсон Ф.
 Мошалес І.
 Паганіні М. –
 Ліст Ф.
 Паганіні М. –
 Шуман Р.
 Пракоф'еў С.
 Скрабін А.
 Сен-Санс К.
 Сметана Б.
 Чайкоўскі П.
 Чэрні К.

 Шапэн Ф.
 Шлёцар Г.

Эцюды, тв. 125.
 Эцюды.
 Эцюды.
 Эцюд “Ступень к совершенству”.
 Актаўныя этюды.
 60 выбраных эцюдаў.
 Актаўныя эцюды.
 Актаўныя эцюды.
 Актаўныя эцюды.
 Эцюды, тв. 66, 136.
 Юнацкія эцюды, тв. 1. Канцэртныя эцюды.
 Эцюды, тв. 5, 12, 37, 40, 48.
 2 этюды.
 Эцюды, тв. 18, 36, 57, 72, 91.
 Эцюды, тв. 104, 119.
 Эцюды, тв. 70.

 Эцюды.

 Эцюды.
 Эцюды, тв. 2.
 Эцюды, тв. 8, 42.
 Эцюды, тв. 135. Эцюд у форме вальса, тв. 52.
 Канцэртны эцюд До мажор.
 Эцюды, тв. 40.
 Эцюды, тв. 299, 335, 553, 740. Таката.
 До мажор.
 Эцюды, тв. 10, 25.
 Эцюды, тв. 1.

Поліфанічныя творы

Агафоннікаў В.
 Аляксандраў Ю.
 Аляксандраў А.

Бах І.

Бах-Бузоні
 Бах-Брасэн
 Бах-Гедзіке
 Бах-Кабалеўскі

Прэлюдыя і рычаркар.
 Прэлюдыя і фуга.
 Фуга, тв. 33. 6 п'ес у форме канонаў, тв. 1.
 Фугета і фуга фа мінор.
 4 дуэты. Нотны сшытак “А.М. Бах”,
 Інвенцыі. ДТК. Прэлюдыі і фугі, т. I-II.
 Французскія сюіты. Англіійскія сюіты,
 Партыты. Клавірныя такаты. Фантазія до
 мінор.
 Арганныя харальныя прэлюдыі. Чакона.
 Таката рэ мінор.
 6 харальных прэлюдый.
 8 маленькіх прэлюдый і фуг для аргана.

Бах-Ліст	Арганная прэлюдыя і фуга рэ мінор.
Берковіч І.	Арганная прэлюдыя і фуга ля мінор
	Поліфанічныя п'есы для фартэпіяна на
	аснове ўкраінскіх народных песень.
Букстэхудэ Д.	Харальная прэлюдыя рэ мінор. Жыга.
	Куранта. Сарабанда. Харал.
Букстэхудэ-Пракоф'еў	Арганная прэлюдыя і фуга рэ мінор.
Вебер К.	6 маленькіх фуг. 10 алеманд, тв. 24.
Гедзіке А.	Прэлюдыя і фуга, тв. 86. Прэлюдыя і фуга
	тв. 87.
Гендэль Г.	Сюіты. Пассакаля соль мінор. Капрычыю
	соль мінор. Фугета До мажор. Парціта ля
	мінор.
Глазуноў А.	Прэлюдыя і фуга мі мінор. Прылюдыя і
	фуга рэ мінор, тв. 62.
Глінка М.	Фугі ля мінор, рэ мінор, Рэ мажор, До мажор.
Губайдуліна С.	Інвенцыі.
Іпалітаў-Іванаў М.	Прэлюдыя і канон, тв. 7.
Кабалеўскі Д.	Прэлюдыя і фугі, тв. 61.
Капылоў У.	Фуга, тв. 12, № 2.
Лядаў А.	Фугі. Каноны.
Майкапар С.	Фугеты, тв. 8.
Мендэльсон Ф.	Прэлюдыі і фугі.
Мяскоўскі М.	Фуга, тв. 43. Фугі, тв. 78.
Пахельбель І.	Чакона. Сарабанда. Фуга.
Рахманінаў С.	Канон.
Рэгер М.	Прэлюдыі і фугі. Фугета
Рымскі-	
Корсакаў М.	Фугі. Двайная фуга. 3 фугеты на рускую
	тэматыку. Маленькая фуга. Перазвон
Рубінштэйн А.	Прэлюдыі і фугі ў вольным стылі.
Сен-Санс К.	Прэлюдыя і фуга фа мінор.
Свірыдаў Г.	Партыта.

Творы буйной формы

Аляксандраў А.	Санаты.
Арэнскі А.	Варыяцыі, тв. 39. Канцэрт. Фантазія на
	тэмы Рабініна.
Баланчывадзе А	Канцэрт № 3.
Бартак Б.	Санаты. Канцэрт № 3.
Бах І.	Санаты. Італьянскі канцэрт. Канцэрт.
Бах Ф.	Санаты. Ронда. Фантазіі. Варыяцыі.
Берковіч І.	Варыяцыі на тэму Паганіні.
Благой Д.	Варыяцыі на рускую тэматыку. Санаты.

Бартнянскі Д.	Санаты.
Бетховен Л.	Санаты. Варыяцыі. Ронда. Канцэрт.
Брамс І.	Варыяцыі. Санаты.
Вебер К.	Санаты. Санаціна. Канцэртшцюк.
Вівальдзі-Бах І.	Канцэрт Соль мажор.
Гайдн І.	Санаты. Канцэрт. Арыя з варыяцыямі.
	Андантэ з варыяцыямі фа мінор.
	Варыяцыі Фа мажор. Фантазія Фа мажор.
	Тэмы з варыяцыямі. Арыета з варыяцыямі.
Галынін Г.	Фартэпіяны канцэрт. Санатная трыяда.
Гендэль Г.	Арыя з варыяцыямі Мі мажор. Варыяцыі.
	Канцэрт.
Генішта Г.	Саната фа мінор.
Гершвін Дж.	Канцэрт. Рапсодыя ў блюзавых тонах.
Глазуноў А.	Канцэрт. Саната.
Глінка М.	Варыяцыі.
Грачанінаў А.	Санаціна, тв. 110.
Грыг Э.	Саната. Канцэрт.
Гурылёў А.	Варыяцыі на тэмы рамансаў Варламава.
Губайдуліна С.	Саната.
Кабалеўскі Д.	Санаціны. Саната № 3. Канцэрт.
Керубіні М.	Саната.
Клеменці М.	Санаты.
Кабылянскі Ф.	Саната.
Ліст Ф.	Канцэрт № 1. Варыяцыі на тэму Вах.
	Венгерская фантазія
Лядаў А.	Варыяцыі.
Ляпуноў С.	Санаціна. Рапсодыя на ўкраінскую тэматыку.
Марціні Д.	Арыя Мі мажор з варыяцыямі.
Мендэльсон Ф.	Канцэрт. Бліскучае капрычю, тв. 22.
	Сур'ёзныя варыяцыі, тв. 54.
Метнер Р.	Саната-ўспамін. Саната-элегія. Санаціна
	соль мінор. “Русский хоровод” (для двух
	фартэпіяна).
Моцарт В.	Санаты. Варыяцыі. Канцэрт. Ронда.
	Фантазіі.
Мяскоўскі М.	Санаты. Простыя варыяцыі.
Парадзізі П.	Саната.
Пейко М.	Саната-казка.
Пракоф’еў С.	Санаты.
Пуленк Ф.	Саната (для двух фартэпіяна). Канцэрт.
Равель М.	Санаціна. Канцэрт.
Ракаў М.	Санаціна № 1. Варыяцыі
Рахманінаў С.	Канцэрт.

Рымскі-Корсакаў М.
Рубінштэйн А.
Сен-Санс К.
Сібеліус Я.
Скарлаці Д.
Скрабін А.
Стравінскі І.
Тактакішвілі А.
Хачатуран А.
Чайкоўскі П.
Чабатаран Г.
Шыманоўскі К.
Шапэн Ф.

Шастаковіч Д.
Шуберт Ф.
Шуман Р.

Шчадрын Р.
Эшпай А.

П'есы

Зарубежная фартэпіянная музыка

Бёрд У.
Булл Дж.
Дакэн К.
Купярэн Ф.
Пёрсел Г.
Рамо Ж.
Бах Ф.
Бах В.
Бетховен Л.

Гайдн І.
Моцарт В.

Вебер К.

Канцэрт.
Канцэрт.
Канцэрт соль мінор.
Саната, тв. 57, № 2.
Санаты.
Санаты № 1, 2, 4.
Санаціна (для двух фартэпіяна).
Канцэрт.
Канцэрт. Саната.
Варыяцыі. Канцэрт № 2, 3.
Саната рэ мінор.
Варыяцыі на польскую тэму.
Польская фантазія, тв. 13. Бліскучыя
варыяцыі, тв. 12. Варыяцыі, тв. 2.
Канцэрт № 1, 2. Ронда.
Канцэрт №1,2. Канцэрціна.
Санаты.
Варыяцыі на тэму Абегг. Дзіцячая саната,
тв. 118. Канцэртшюк.
Канцэрт ля мінор. Санаты.
Саната ля мінор. Канцэрт № 1.
Санаціна.

Гальярда. Флейта і барабан.
Каралеўскае паляванне. Жыга. Прэлюдыя
Ластаўка. Меладычная. Зязюля.
П'есы.
Новы граунд.
П'есы.
Прэста. Алегра. Сальфеджыю.
П'есы. Паланезы. Фантазіі.
Багатэлі, тв. 33, 119, 126. Да Элізы. 7 вальсаў.
7 народных танцаў. 2 прэлюдыі. Паланез.
3 маршы. 8 нямецкіх танцаў.
7 менуэтаў. 6 кантрадансаў. Песні
П'есы.
Менуэты. Танцы. Лендлеры. Андантэ сі мінор.
Алегра соль мінор. Жалобны марш.
2 нямецкія танцы. 3 экасезы. 5 вальсаў.
Фантазія, тв. 3. Бліскучае ронда. Вялікі паланез.
Вечны рух, тв. 72. Запрашэнне на танец.

Мендэльсон Ф.	Песні без слоў. Ронда капрычыюза. 3 капрысы. Скерца сі мінор. Капрычыю. Прэлюдья.
Шуберт Ф.	8 экспромтаў. 6 музычных момантаў Вальсы і лендлеры.
Ф.Шуберт-Ліст Шуман Р.	Песні. Навелеты. Дзіцячыя сцэны, тв. 15. Бабачкі, тв. 2. Арабескі, тв. 118. Лісткі з альбома. Венскі карнавал, тв. 26. Фантастычныя ўрыўкі, тв. 12. Раманс. Лясныя сцэны. Пёстрыя лісткі.
Р. Шуман-Ліст Шапэн Ф.	Прысвячэнне. Вясенняя ноч. Эцюды. Прэлюдыі. Мазуркі. Накцюрны. Паланезы. Вальсы. Экспромты. Лісток з альбома. Ронда. Баркарола. Калыханка.
Ліст Ф.	Тры экасэзы. Венгерскія рапсодыі. Забытыя вальсы. П'есы з цыкла "Годы странствий". Канцэртныя эцюды. Суцяшэнні. Ларалея.
В. Моцарт-Ліст М. Глінка-Ліст Дж. Вердзі-Ліст Р. Вагнер-Ліст Франк У. Грыг Э.	Лакрымоза. Марш Чарнамора. Рыгалета. Песня прах. Смерць Ізольды. Балада. Павольны танец фа мінор. Лірычныя п'есы, тв. 43. Паэтычныя карцінкі, тв. 3. Лісткі з альбома, тв. 28. Накцюрн. Скерца. Шэсце гномаў, тв. 54. Нарвежскія танцы, тв. 35. Імправізацыя, тв. 29. Прынцэса, тв. 51 і інш.
Дворжак А.	Успамін, тв. 55. Мазурка, тв. 56. Ля старога замка, тв. 85. Гумарэска, тв. 111.
Сметана В. Сен-Санс К.	Полькі. Паэма. Чэшскія танцы. Песня без слоў. Мазуркі. Вальсы. Гавот. Таката. Перазвон.
Брамс І.	Балады. Вальсы. Інтэрмецца. Вянгерскія танцы. Рапсодыі.
Дэбюсі І.	Прэлюдыі. Дзіцячы куток. Арабескі. Бергамаская сюіта. Вельмі павольны вальс. Сюіта для фартэпіяна ля мінор. 6 антычных эпіграфаў. Памяці Гайдна. Эцюд для 5 пальцаў.
Гранадас С.	Іспанскія танцы. Сюіта "Гойескі", 7 п'ес на іспанскія народныя мелодыі.
Мак-Доуэл Э.	4 маленькія паэмы. П'еса з цыкла "Идиллии новой Англии". Гумарэска. Марскія п'есы. 4 канцэртныя эцюды.

Равель М.	Сюіта “Гробница Куперена”. Павана. Прэлюдыя. Высакародныя і сентыментальныя вальсы. “Моя матушка Гусыня” (у 4 рукі).
Альбеніс Г.	6 іспанскіх танцаў. Іспанскія напевы, тв. 232.
Бартак Б.	Allegro ВагБага. Багатэлі. Накцюрны. 3 венгерскія танцы.
Скот С.	Сюіты “Джунгли”, “Егіпет”, “Из старых времен”. Танцы.
Копленд Э.	“Кошка і мышка”.
Віла Лобас Э.	П'есы з сюіт.
Барбер С.	Экскурсы. Накцюрн памяці Фільда.
Уладыгераў П.	Акварэлі. Эцюды.
Гершвін Дж.	Прэлюдыі.
Мійо Д.	Бразільскія танцы.
Пуленк Ф.	Сялянскія сцэны. Імпровізацыі.
Гуарньеры Х.	Сюіта. Лунду.
Месіян А.	10 прэлюдый. Фантазія-бурлеска.
Анегер А.	Рамантычны сшытак.
Сібеліус Я.	Рамантычны сшытак. Прэлюдыя. Памяці Шапэна. Смутны вальс. “Пан и Эхо”. Эпізоды.
Хінастэра А.	Цыкл “Дванаццаць амерыканскіх прэлюдый”.
Шонберг Д.	П'есы.

Руская фартэпіянная музыка

18 – пачатак 19 стагоддзя

Бартнянскі Д.	Ляргетта Фа мажор.
Гурылёў Л.	24 прэлюдыі.
Варламаў А.	Вальс ля мінор.
Аляб'еў А.	Паланез. Французская кадрыль.
Казлоўскі А.	Паланезы. Маршы.

Фільд Дж.

Накцюрны. Ронда. Вальс. Камарынская.
Канцэрт.

19 стагоддзе

Глінка М.

Накцюрны. Цыкл “Привет Отчизне”.
Успамін аб мазурцы. Баркарола. Мазуркі.
Жаваранак.

Глінка-Балакіраў

Ласкоўскі Н.

Вальсы. Мазуркі. Лісткі з альбома,
Баркарола. Расказ бабулькі.

Генішта І.

Вальсы. Эксезы.

Даргамыжскі А.

Славянская тарантэла. Казачок.
Табакерачны вальс. Скерца “Пылкость и
хладнокровие”.

Рубінштэйн А.

Вальс-капрыс. Руская і трапак. Мелодыі.
Раманс. Эцюд До мажор.

Балакіраў М.

Скерца сі мінор. Мазуркі. Меланхалічны
вальс. Калыхальная песня. Думка.
Капрычыю. Навелета.

Мусаргскі М.

Страсны экспромт. У вёсцы. Роздум.
Швачка (скерцына).

Рымскі-Корсакаў М.

Вальс. Інтэрмецца. Скерца. Накцюрн.
Экспромт, тв. 11. Навелета. Скерцына.
Эцюд. Вальс, тв. 15. Раманс. Фуга.
Прэлюдыя-экспромт. Мазурка.

Барадзін А.

Маленькая сюіта. Тарантэла. Польшка.

Кюі Ц.

Прэлюдыі, тв. 64. 3 вальсы, тв. 31.
Накцюрн, тв. 22. Эскіз, тв. 83, № 1.
Журботны ўспамін. “Тьма и проблески”,
тв. 22, № 3.

Чайкоўскі П.

Цыкл “Времена года”. Успамін аб
Гапсале. Рамансы. Накцюрн. Песень без
слоў. Роздум. Думка. Дыялог.
Запрашэнне да трапака. Ната-вальс.
Вальс-капрыс. Пяцідольны вальс.
Рускае скерца. Гумарэска. Нетанцуемая
польшка. Вячэрнія мроі. Пяшчотныя
папрокі.

Чайкоўскі-Зілоці

Накцюрн (на 2 тэмы).

Чайкоўскі-Ліст

Паланез з оперы “Евгений Онегин”.

Глазуноў А.	Канцэртны вальс. Накцюрн. Паэма-імпрэвізацыя. Экспромт. Гавот. Баркарола. Мазурка.
Ляпуноў С.	Калыханкі. Восеньская песня. Веснавая песня. Серы воўк.
Лядаў К.	Прэлюдыі. Багатэлі. Вальсы. Мазуркі. Ідылія. Баркарола. Пра старыну. Эскіз. Вясковая мазурка. Бірулькі.
Арэнскі А.	Эскізы. Інтэрмецца. Прэлюдыі. Ля фантана. У полі. Суцяшэнне. Накцюрн. Капрыз. Скерца. Півоні. Стракатыя карцінкі.
Рахманінаў С.	Мелодыя. Элегія. Сэрэнада. Прэлюдыя, тв. 3. Баркарола № 1. Раманс. Гумарэска. Вальс. Полішынель. Бэз.
Скрабін А.	Прэлюдыя. Эцюд, тв. 2. Мазурка, тв. 3. Прэлюдыі, тв. 11, 13, 15, 16, 17, 22, 27, 37. Накцюрны. Экспромты, тв. 10, 14. Экспромт у форме мазуркі. Прэлюдыя. Накцюрн для левай рукі. Вальс. Лісток з альбома.
Метнер М.	Эскізы. Накцюрн.

Фартэп'янная музыка савецкага перыяду

Аляксандраў А.	Прэлюдыі, тв. 1, 2, 10, 75.
Аміраў Ф.	Прэлюдыя.
Бабаджанян А.	Харал. Элегія. Прэлюдыя-экспромт. Капрычыю. Вагаршапацкі танец.
Баланчывадзе А.	Накцюрн.
Благой Д.	Прэлюдыі.
Гаўрылін В.	Накцюрн. Партрэты. Вальс.
Гліэр Р.	Эскізы. Прэлюдыі.
Голубеў Я.	5 п'ес памяці Лермантава.
Ёўлахаў А.	Ленінградскі бланкот. 10 прэлюдый.
Егіазаран Г.	Эскіз. Паэма. Памяці Камітаса.
Іваноў Я.	Эскіз. Андантэ.

Кабалеўскі Д.	Прэлюдыі. Ронда.
Касэнка В.	Паэма-леганда. Эцюды.
Караеў К.	Прэлюдыі. Задуменнасць.
Лысенка Н.	Элегія. Скерца. Калыханка.
Малчанаў К.	Руская.
Мяскоўскі Н.	Дзівацтвы: Успаміны. Пажаўцелыя старонкі.
Пракоф'еў С.	Дзіцячая музыка. Марш. Гуманістычнае скерца. Сарказмы. Мімалётнасці. Казкі старой бабулі. Гавот з класічнай сімфоніі. Менуэт. Марш і скерца з оперы “Любовь к трём апельсинам”. П'есы з сюіт “Ромео и Джульетта”, “Золушка”. Маскі. Фантазіі.
Сіманаў В.	Музычны момант. Паэма. Суцяшэнне.
Тактакішвілі А.	Таката.
Шамо І.	Прэлюдыі. Карціны рускіх жывапісцаў.
Шнітке А.	Прэлюдыі.
Шчадрын Р.	“Я играю на балалайке”. “В подражание Альбенису”. Гумарэска. Рускі карагод. П'есы з цыкла “Альбом для юношества”. П'есы з балета “Конёк-Горбунок”. Фантастычныя танцы. Прэлюдыі. Танцы кукал.
Шастаковіч Д.	Джазавы альбом.
Якушэнка І.	

ПРЫКЛАДНЫ СПІС П'ЕС ШКОЛЬНАГА РЭПЕРТУАРУ

Бартак Б.	Мікракосмас. Маленькія п'есы для пачынаючых піяністаў. Казка аб Маленькім Муку.
Бах І.	Нотныя сшыткі “А.М. Бах”, В.Ф. Бах”.
Бетховен Л.	Да Элізы.
Блок В.	Бравы салдат Швейк.
Бірукоў Ю.	Вальс бабачак.
Барадзін А.	Тарантэла. Полька. Маленькая сюіта.
Барадзін-Рымскі-Корсакаў і інш.	Калектыўны твор на тэму “Собачьего вальса” (у 4 рукі). Камічная фуга. Перазвон. Тарантэла. Менуэт і інш.

Благой Д.	Альбом п'ес.
Бойка Р.	Цыкл “Из юношеской жизни Петра Г”.
Бульнуа М.	Калыханка маленькага негра.
Васільеў М.	4 п'есы. Прагулка.
Віла Лобас Э.	Цыклы “Куклы”, “Зверюшки”.
Гаўрылін В.	Дзіцячая сюіта. 3 танцы. “Генерал ідёт”. “Ехал Тит по дрова”.
Глінка М.	Дзіцячая полька. Тарантэла.
Грыг Э.	Лірычныя п'есы.
Гліэр Р.	Альбом фартэпіянных п'ес.
Гнесін Я.	Альбом дзіцячых п'ес. П'есы.
Голубеў Я.	Дзіцячы альбом, I і II сшыткі.
Грачанінаў А.	Дзіцячы альбом. Бусінкі. Дзень дзіцяці. 10 дзіцячых п'ес для фартэпіяна.
Даргамыжскі А.	Табакарачны вальс.
Дэбюсі К.	Скрынка з цацкамі. Дзіцячы куток.
Кюі Ц.	Накцюрн. Скерцына. Полька. Іспанскія марыянеткі. Лісток з альбома. Эцюд- арабеска. Калыханка. Эцюд-марш. 12 мініяцюр. 10 пяціклавішных п'ес (у 4 рукі).
Кабалеўскі Д.	3 піянерскага жыцця. Выбраныя п'есы, тв. 27.
Капылоў А.	Менуэт. Гавот. На одной ножке со стрекозами.
Лядаў А.	Танец камара. Маленькі вальс. Пра старыну. Музыкальная табакерка. Бірулькі. 6 дзіцячых п'ес.
Мендэльсон Ф.	Дзіцячая музыка.
Пракоф'еў С.	Сельскія сцэны
Пуленк Ф.	24 п'есы ў розных танальнасцях. 6 п'ес на тэмы рускіх народных песень. Полька. Захапляючая гульня.
Рэбікаў В.	Музыкальная табакерка. Сумная песенька Усходні танец.
Рэгер М.	Альбом для юнацтва.
Свірыдаў Г	Альбом п'ес для дзяцей.

Сарокін К.	Дзіцячы куток. Юнацкі сшытак.
Сідзельнікаў М.	Савушкіна флейта, 25 лёгкіх п'ес для фартэпіяна.
Тактакішвілі А.	Калыханка. Мелодыя.
Фляркоўскі А.	Роздум. У заапарку.
Хіндэміт П.	Песня-марш з дзіцячай гульні “Мы строім горад”.
Чайкоўскі Б.	8 дзіцячых п'ес.
Чайкоўскі П.	Дзіцячы альбом.
Чэмберджы Н.	Дзіцячая сюіта з балета “Сон Дремова”.
Шастаковіч Д.	Танцы лялек. Дзіцячы сшытак.
Шуман Р.	Альбом для юнацтва. Лісткі з альбома.
Шчадрын Р.	Альбом для юнацтва.
Эйгес К.	2 п'есы. 5 няцяжкіх п'ес. Суцяшэнне. Роздум.

Творы беларускіх кампазітараў

Буднік У.	Школьны сшытак: 12 прэлюдый.
Зарыцкі Э.	Пасакалля і таката. Шэсць прэлюдый.
Іваноў І.	Ронда-прэлюдыя. Роздум. Крокі ноччу.
Картэс С.	Кантрасты ў чатырох настроях. Сюіта-казка.
Багатыроў А.	Эцюды-карціны, ор. 48, № 1-2. Вальс-капрыс. Вальс Ніны з музыкі да драмы М. Лермантава “Маскарад”. Вясенняя песня. Гавот. Роздум. Скерца. Санаты для фартэпіяна.
Абеліовіч Л.	Санаты для фартэпіяна № 1-3. Фрэскі, I-II сшыткі.
Аладаў М.	Санаціны № 1-3 для фартэпіяна. Фуга на тэмы беларускіх народных песень, ор. 71, № 2. Тры прэлюдыі, ор. 125.
Алоўнікаў У.	Дзве прэлюдыі для фартэпіяна. Эцюд.
Вагнер Г.	Канцэртны для фартэпіяна № 1 і № 2. Санаціна для фартэпіяна. Варыяцыі на беларускую тэму. Урыўкі з балета “Свет и тени”. Танец-скерца.
Глебаў Я.	Фантастычныя танцы № 1-5. “Беларускія

	сувеніры” - транскрыпцыя І. Алоўнікава. Усходні танец з балета “Выбраніца”. Тры танцы з балета “Мары” - транскрыпцыя І. Алоўнікава: “Хабанэра”, “Самба”, “Беларускі танец”. 3 п'есы. 2 прэлюдыі. “Мушкецёры” – транскрыпцыя І. Алоўнікава. Фрагменты з балета “Маленькі прынец”.
Залатароў У.	Музычная табакерка. Прэлюдыя.
Камінскі Д.	Канцэртная фантазія на беларускую тэму для фартэпіяна. Канцэрт № 4 для фартэпіяна. Бульба. Беларускі танец (апрацоўка). Капрычыю. Роздум. Таката. Скерца. Юнацкае канцэрціна. Прэлюдыі і фугі для фартэпіяна (на матэрыяле беларускіх народных песень).
Карэтнікаў В.	Сюіта.
Лучанок І.	4 прэлюдыі для фартэпіяна.
Мдзівані А.	3 п'есы для фартэпіяна: “Гульня”, “Элегія”, “Балет”. 3 п'есы для дзяцей: “Скерцына”, “Жарт”, “Вясёлыя гульні”.
Падкавыраў П.	24 прэлюдыі для фартэпіяна. Канцэрт для фартэпіяна (Юнацкі). Санаціна-гумарэска. Прэлюдыі.
Палівода І.	
Смольскі Д.	Саната для фартэпіяна (Памяці Пракоф'ева). Скерца. Сюіта “Гульня святла”. Мініяцюра. Вальс.
Сурус Р.	6 настройў (п'есы для фартэпіяна). Канцэртныя варыяцыі. Экспромт. Гумарэска. Фугета. 4 прэлюдыі.
Клумаў А.	Варыяцыі на беларускую народную тэму. Кадрыль.
Тырманд Э.	5 п'ес для фартэпіяна. Таката. Варыяцыі на беларускую народную тэму. Вясёлая сустрэча. Дзве сяброўкі. Эцюд.
Шнэйдэрман М.	6 прэлюдый для фартэпіяна. Беларускі танец. Варыяцыі на беларускую тэму.
Цесакоў К.	Беларускія сувеніры (Зборнік п'ес для фартэпіяна).

ЛІТАРАТУРА

1. Баренбойм Л.А. Фортепианная педагогика. – М., Классика XXI, 2005.
2. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. – Л., Музыка, 1985.
3. Либерман Е. Работа над фортепианной техникой. – М., Классика XXI, 2003.
4. Малинковская А. Класс основного музыкального инструмента. – М., Владос, 2005.
5. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. – М., Музыка, 1982.
6. Савшинский С.И. Пианист и его работа. – М.; Классика XXI, 2002.
7. Теория и методика обучения игре над фортепиано. – М., Владос, 2001.
8. Фартэпіянная падрыхтоўка студэнтаў музычна-педагагічнага факультэта: Вучэб. дапам.: У 2 ч. – Мінск, БДПУ, 1994. Ч. 1. – Мінск, 1996. Ч. 2.
9. Цыпин Г. М. Психология музыкальной деятельности. – М., Владос, 1994.

II. Дадатковы інструмент

Арганізацыя вучэбнай дзейнасці заснавана на актывізацыі самастойнай працы студэнтаў, індывідуалізацыі працы выкладчыка са студэнтамі, дыферэнцыяцыі падыходу да навучання, прытрымліванні індывідуальных тэмпаў засвойвання матэрыялу, але пры ўзмацненні індывідуальнага кантролю і самакантролю.

Прапанаваная праграма навучання заснавана на наступных прынцыпах:

- модульнасці (выдзяленне са зместу асобных раздзелаў, блокаў);
- дынамічнасці (штогоднае абнаўленне праграмы);
- дзейнасці і апэратыўнасці ведаў і ўменняў (дзеясны падыход, фарміраванне матывацыі, развіццё творчых адносін да навучання);
- гібкасці і адаптыўнасці (пабудова зместу адукацыі адпаведна індывідуальным патрабаванням і асаблівасцям студэнтаў);
- прагнастычнасці і ўсведамлення перспектывы (наяўнасць мэтавага плана дзеянняў, разумення студэнтамі комплексных і прыватных мэт навучання);
- забяспечанасці вучэбных дзеянняў метадычным кіраўніцтвам;
- парытэтнасці (пры пэўным узроўні падрыхтаванасці студэнтаў - кансультацыйна-каардынующая функцыя выкладчыка).

Асноўнай формай працы з'яўляюцца практычныя заняткі. Але варта выкарыстоўваць розныя формы, у тым ліку і групавыя, якія дыктуюцца

мэтамі дадзеных заняткаў, узроўнем падрыхтаванасці студэнтаў, пэўнымі этапамі работ па вывучэнні розных раздзелаў. Форма заняткаў у мікрагрупах можа быць арганізавана на прынцыпах сумесна-індывідуальнай, сумесна-паслядоўнай, сумесна-ўзаемадзей-нічаючай (паралельнай, адначасовай і паслядоўнай) дзейнасці.

На першым этапе навучання выяўляюцца веды і выканаўчыя ўменні студэнтаў, іх інтарэсы, патрэбнасці. З гэтай мэтай праводзіцца “стартавы рэйтынг” у форме групавых заняткаў, якія ўключаюць гутарку, выкананне музычных твораў, выкананне заданняў па чытанні з ліста, ігры на слых і транспанаванні.

Адпаведна рознаўзроўневай універсітэцкай падрыхтоўцы студэнтаў прапаноўваюцца заданні рознай ступені цяжкасці, напрыклад, мінімальнай (стандарт), сярэдняй (рэкамендацыйныя) і павышанай цяжкасці.

У абмеркаванні і дыягностыцы зыходнага ўзроўню ўдзельнічаюць усе прысутныя студэнты і выкладчыкі.

Цяжкасць выяўлення ўзроўню падрыхтаванасці заключаецца ў шматфактарнасці педагагічнага працэсу, з аднаго боку і, з другога, ва ўплыве суб'ектнага фактару ацэнкі выканальніцкіх уменняў, абумоўленых вопытам, прафесійнай інтуіцыяй экспертаў (педагогаў і студэнтаў). Таму перад правядзеннем “стартавага рэйтыngu” неабходна абмеркаваць патрабаванні да якасці заданняў, якія выконваюцца, крытэрыі адзнакі. Так, напрыклад, выкананне твораў можна ацэньваць па наступных параметрах:

- наяўнасць тэкставых памылак;
- устойлівасць тэмпу-рытму;
- якасць выканання розных відаў тэхнікі (мелізмы, трэль, гамы, скачкі, ломаныя актавы, сексты, акорды і г. д.);
- пальцавая тэхніка (роўнасць у меладычных лініях, самастойнасць пальцаў, гучнасць пальцавага тушэ і г. д.);
- валоданне выканальніцкімі прыёмамі (мэтазгоднасць аплікатуры, пераканальнасць артыкуляцыі, фразіроўкі, культура інтанацыі і гуказдабывання, педалізацыя, дынаміка, агогіка);
- выразнасць выканання, эмацыянальна-вобразны змест;
- стылёвая, жанравая дакладнасць інтэрпрэтацыі;
- уменне пераканаўча перадаваць форму, структуру твора, суадносіны частак і цэлага.

На гэтых жа занятках выкладчыкам паведамляецца аб аб'ёме працы за ўвесь перыяд навучання, аб працягласці, формах навучання, тэрмінах і відах кантролю. Студэнты павінны ўсвядоміць і ацаніць каштоўнасна-сэнсавое значэнне прадмета для сваёй працы.

Метадычнае кіраўніцтва з боку выкладчыка павінна адрознівацца стараннасцю і рэгламентацыяй планавання. Функцыі выкладчыка змяшчаюцца ў бок арыентацыі і кіравання. Галоўная задача - падвесці студэнта да сітуацыі свабоднага выбару і вызначэння актуальнай мэты.

Індывідуальны план навучання будзецца і карэкціруецца ў залежнасці ад асабістых здольнасцей, ступені развіцця неабходных уменняў, навыкаў,

асабліва творчых, ад актыўнасці, пластычнасці, эмацыянальнасці характару, псіхічных уласцівасцей, усвядомленасці студэнта.

Наступная задача выкладчыка - карэкціроўка праграмы, забеспячэнне ўмоў, тактыкі і тэхнікі яе рэалізацыі, напрыклад, шляхам уключэння заданняў, кампенсуючых прагалы ў падрыхтоўцы, ці заданняў рознага ўзроўню праблемнасці, паэтапна фарміруючых мастацка-творчыя ўменні і г. д. Выкладчык ажыццяўляе эмацыянальную падрыхтоўку на ўсіх этапах, падтрымку самастойнай работы студэнта, праводзіць экспертную ацэнку атрыманых вынікаў. Нягледзячы на сістэму ўскоснай рэгуляцыі, педагог сваёй творчасцю, прафесійным майстэрствам аказвае дзейсны ўплыў на светапогляды і перакананні студэнта. Тлумачэнне, прагнозы цяжкасцей, захопленасць і эмацыянальнасць выкладчыка, імкненне падзяліцца сваімі думкамі і пачуццямі ствараюць атмасферу творчай актыўнасці.

Дэфіцыт часу патрабуе дакладнай арганізацыі, планавання, добра прадуманага выбару індывідуальнай праграмы навучання.

На падставе логіка-дыдактычнага аналізу вучэбнага матэрыялу і шматаспектнага адлюстравання студэнта як суб'екта дзейнасці і як асобы выкладчык вызначае методыку выканання індывідуальнай праграмы навучання. Вучэбны матэрыял павінен адпавядаць індывідуальным асаблівасцям студэнтаў, узроўню іх агульнага, музычнага і піяністычнага, музычна-мастацкага і тэхнічнага развіцця.

Абавязковай умовай працы над музычным тэкстам з'яўляецца дакладнае прытрымліванне аўтарскага тэксту і прафесійная арыентацыя ў розных рэдакцыях музычнага твора.

У час працы над творам студэнт павінен умець аналізаваць сустрэчныя цяжкасці, сачыць за якасцю гуку, рытмічным і тэмбрава-дынамічным бокам выканання. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на цэласны аналіз твора, які дапамагае вырашыць задачу разумення задумы кампазітара праз усведамленне комплексу сродкаў музычнай выразнасці. Мастацкае выкананне твора дапускае сваю інтэрпрэтацыю аўтарскай задумкі праз актуалізацыю ўсіх ведаў студэнта.

Сістэмны падыход да аналізу патрабуе раскрыцця вобразнага зместу, стылявой арыентацыі, ведання жанравага складу, формаўтварэння, ладатанальнай і гарманічнай арганізацыі, меладычнай, метра-рытмічнай і тэмбравай моў, валодання ў дастатковай ступені тэхнікай, прыёмамі тушэ, дынамікай, артыкуляцыяй, агогікай, педалізацыяй.

Неабходна даваць дакладныя індывідуальныя заданні і рэгулярна ажыццяўляць кантроль.

Пільную ўвагу студэнт павінен звярнуць на працу над гукам, для чаго неабходна ўменне слухаць гук да канца, усведамляючы яго працягласць і тэмбравую афарбоўку.

Знешнімі перадумовамі добрага гуку з'яўляюцца поўная свабода і гібкасць усёй рукі, натуральнасць рухаў, дакладнасць дакранання пальцаў да клавіш, свядомае рэгуляванне рукі, адсутнасць залішніх мышачных напружанняў.

Набыццё навыкаў гукавыбірання звязана з разуменнем метадычнай і гарманічнай моў твораў.

Вялікае значэнне для будучай дзейнасці настаўніка музыкі маюць сістэматычныя заняткі па чытанні нот з ліста. Фарміраванне навыкаў чытання з ліста залежыць ад музычнага вопыту студэнта, агульнага ўзроўню музычнай і тэхнічнай падрыхтоўкі, багацця і яркасці музычных уражанняў, колькасці вивучаных музычных твораў і тэарэтычных ведаў.

Паспяховае фарміраванне навыкаў чытання з ліста магчыма толькі на падставе сур'ёзнай рознабаковай музычна-выхаваўчай працы. Хуткая рэакцыя на нотныя знакі, свабодная арыенціроўка на клавiятуры, развіты “ўнутраны слых” з'яўляюцца абавязковымі ўмовамі паспяховага набыцця навыкаў чытання з ліста.

Пажадана папярэдне прагледзець музычны тэкст з мэтай усведамлення мелодыі, ладатанальнасці, метрарытму, накірунку рухаў галасоў, аб'яднання гучавага суправаджэння ў гарманічныя комплексы, паўторнасці тых ці іншых пабудоў і г. д.

Пры эскізным знаёмстве з рэпертуарам скарачаецца час працы над творам, але павялічваецца колькасць вивучаемага матэрыялу.

Ігра ў ансамблі адпавядае многім задачам фарміравання комплексу ўменняў і навыкаў (музычна-рытмічных, слыхавага кантролю, рухальна-ігравых, навыкаў самарэгуляцыі эмацыянальнасці і паводзін), садзейнічае станаўленню матывацыйных і аперацыянальных кампанентаў самарэгуляцыі.

Складанне музычнага рэпертуару прадугледжвае педагагічнае накіраванне, факусіраванне на тэму школьнай праграмы і задачы дзейнасці настаўніка музыкі. У вучэбным працэсе патрэбна наглядна і аргументавана раскрываць канкрэтныя перспектывы, варыянты практычнага прымянення вивучаемых твораў.

Выбар рэпертуару, планаванне вучэбнай працы з'яўляюцца найважнейшымі фактарамі ў развіцці прафесіяналізму будучага настаўніка. Пры складанні індывідуальнага плану неабходна імкнуцца да разгляду ўсіх раздзелаў зместу.

За перыяд навучання студэнт павінен вивучыць і падрыхтаваць да выканання не менш за 2 паліфанічныя творы, 2 творы буйной формы, 4 эцюда, 4 п'есы, некалькі акампанементаў са школьнага рэпертуару, дзіцячыя песні і п'есы для слухання (ігра на слых), у тым ліку транспанаванне ў дзвюх-трох танальнасцях, 6-12 твораў эскізнага засваення, у тым ліку акампанементы, здаць выкладчыку не менш за 20 старонак нотнага тэксту па чытанні з ліста.

Выкладчыку прадмета неабходна пастаянна кантактаваць з выкладчыкамі іншых дысцыплін. Напрыклад, у індывідуальны план навучання ў розныя модулі пажадана ўключаць харавыя партытуры, акампанементы да харавых і вакальных твораў, вакалізы, фартапіяльныя пераклады арыгінальных твораў для баяна, арыгінальныя фартапіяльныя творы.

Прапанаваны вучэбны матэрыял павінен адпавядаць высокім крытэрыям мастацкай і практычнай значнасці.

Змест вучэбнага матэрыялу павінен садзейнічаць развіццю асобы, мэтазгоднасці фарміравання вызначаных уменняў і навыкаў, адпавядаць рэальным патрабаванням і магчымасцям працэсу навучання згодна прынцыпам сучаснай адукацыі. Заданні павінны вылучацца творчым характарам, пераемнасцю, міждысцыплінарнасцю, арыентацыяй на індывідуальна-асабістыя магчымасці студэнтаў, іх рэальны аб'ём часу.

Падагульняючы залік за ўвесь перыяд навучання ўключае выкананне поліфаніі, буйной формы, п'есы (на памяць). Камісія мае права пазнаёміцца з праграмай за ўвесь перыяд навучання і справаздачай аб яе выкананні, папрасіць выканаць какое-небудзь заданне з розных раздзелаў праграмы. Бягучыя формы кантролю: кантрольны ўрок, акадэмічны канцэрт, паўрочны кантроль з выкарыстаннем рэйтынгавай сістэмы адзнак. Пры праверцы якасці працы студэнтаў выкарыстоўваюцца ўсе віды кантролю.

На вывучэнне “Дадатковага інструмента” вучэбным планам адводзіцца 36 аўдыторных гадзін.

ПРЫКЛАДНЫ РЭПЕРТУАРДЛЯ ВЫВУЧЭННЯ

Паліфанічныя творы

Бартак Б	Андантэ.
Бах І.	12 п'ес. Нотны сшытак А.М. Бах.
Берковіч І.	Зборнік поліфанічных пес № 4, 7.
Гендэль Г.	Сарабанда рэ мінор. Арыя рэ мінор 3 менуэты.
Гедзіке А.	Прэлюдыя ля мінор, сач. 58. Інвенцыя Фа мажор, Сач. 60.
Глінка М.	2 поліфанічныя п'есы: № 1 Мі-бемолі, мажор, № 2 рэ мінор. Фуга № 3 До мажор.
Ляпуноў С.	П'еса фа мінор.
Лядаў А.	4 рускія народныя песні.
Моцарт В.	Менуэт і бурэ рэ мінор.
Пёрсел Г.	Арыя рэ мінор. Менуэт Рэ мажор.

Творы буйной формы

Бетховен Л.	Санаціны Соль мажор, Фа мажор.
Берковіч І.	Санаціна Соль мажор.
Гайдн І.	Саната Соль мажор. Ч. 2, 3.. „ „
Гедзіке А.	Санаціна До мажор, сач. 36.
Гнесіна Е.	6 маленькіх варыяцый Соль мажор.
Кабалеўскі Д.	Варыяцыі на тэмы рускіх народных песень Фа мажор, Ля мажор, сач. 51.
Моцарт В.	Санаціны До мажор, ч. 1, Сі-бемоль мажор, Фа мажор. Варыяцыі на тэму оперы “Чароўная флейта”.
Рэйнеке К.	Санаціна.
Сарокін К.	Тэма з варыяцыямі ля мінор.

П'есы

Аляксандраў А.	5 п'ес “Просьба”. Жартоўная.
Бетховен Л.	2 экасезы Мі-бемоль мажор, Соль мажор.
Гедзіке А.	Сач. 6. 20 маленькіх п'ес.
Глінка М.	Полька рэ мінор. Пачуццё.
Кабалеўскі Д.	Сач. 27, сач. 39. Народны танец. Вальс ля-мінор. Песенька і старадаўні танец.
Моцарт В.	Паланез. Гумарэска. Вальс. 14 п'ес. Контрданс Ля мажор.
Рамо Ж.	Менуэт у форме ронда.
Чайкоўскі П.	Дзіцячы альбом.
Хрэнікаў Т.	Раманс. Пастараль.
Шуман Р.	Альбом для юнацтва.
Гліер Р.	Калыханка. Ронда.
Казлоўскі	Два контрдансы.
Мяскоўскі Н.	Сач. 43, № 1. 10 п'ес.
Тэлеман Г.	Дзве п'есы.
Хачатуран А.	Анданціна.
Штэйнбелыт Д.	Адажыю.

Эцюды

Гедзіке А.	Сач. 6. 20 маленькіх п'ес. № 4, 5. Сач. 32. 40 меладычных эцюдаў. Т. 1. Сач. 36. 60 лягчэйшых п'ес. № 13, 14, 22, 26.
Гнесіна Е.	Маленькія эцюды для пачынаючых. Т. 1, 2.
Лешгорн А.	Сач. 65. Эцюды для пачынаючых. Т. 1, 2.
Лемуан А.	Сач. 50, 57. Эцюды.
Ляпуноў С.	Эцюд № 3. Соль мажор.
Чэрні К	Кароткія эцюды. Сач. 139.
Чэрні-Гермер	Эцюды. Т. 1-28.

:ЛІТАРАТУРА

1. Толстых Н. Фортепианное обучение как средство музыкального развития студентов разных специальностей // Фортепианное обучение студентов разных специальностей музыкальных вузов. – М., Музыка, 1987.
2. Крюкова В.В. Музыкальная педагогика. – Ростов на Дону. Феникс, 2002.
3. Лизнева Т.П. Модульно-рейтинговая система в подготовке учителя музыки: учеб.-методическое пособие. – Минск, БГПУ, 2003.
4. Психология музыкальной деятельности: Теория и практика: учебное пособие для студентов музыкальных факультетов высших педагогических учебных заведений под ред. Г.М. Цыпина. – М., Академия, 2003.
5. Баренбойм Л. Фортепианная педагогика. – М., Классика XXI, 2007.

6. Грохов С. Шуман и окрестности. Романтические прогулки по “Альбому для юношества”. – М., Классика XXI, 2007.
7. Развитие творческих качеств личности в условиях профессиональной подготовки учителя музыки: сборник научных статей (ред.колл. Е.С. Полякова и др.). – Минск, БГПУ, 2006.

III. Канцэртмайстарскі клас.

Акампаніраванне і работа над школьна-песенным рэпертуарам. Фарміраванне навыкаў акампаніравання ажноўляецца ў працэсе развучвання вакальных (камерных і харавых) і інструментальных твораў розных стыляў. Сумесная работа з ілюстратарам-вакалістам над вывучэннем рамансаў, народных і школьных песень, акампаніраванне вакальным ансамблям, харавым калектывам і інструменталістам, выкананне п'ес у чатырохручнай перадачы садзейнічае развіццю ансамблевага пачуцця, умення ўвасабляць музычны вобраз у адзіным выканальніцкім плане, выбіраць неабходныя дынамічныя суадносіны, чуйна і сінхронна адгукацца на агагічныя адступленні саліста.

Работа над вакальным твораў надзвычай важная для прафесійнага станаўлення настаўніка-музыканта, пашырэння яго музычнага кругагляду. Паэтычны тэкст стварае спрыяльныя ўмовы для раскрыцця эмацыянальнага зместу твора, абагачае музычны вопыт студэнтаў, дазваляе лепш зразумець заканамернасці выкарыстання сродкаў музычнай выразнасці.

Эфектыўнасць навучання прыёмам работы над вакальным рэпертуарам забяспечваецца дакладнай сістэмай заняткаў і вызначанай паслядоўнасцю праходжання вучэбнага матэрыялу, у аснове якой ляжыць прынцып паступовага ўскладнення фактуры інструментальнага суправаджэння. Рэалізацыя гэтага прынцыпу ажыццяўляецца ў адпаведнасці з наступнай класіфікацыяй тыпаў акампанементаў:

- акампанемент “Гарманічная падтрымка”.
- акампанемент “Чаргаванне баса і акорда”.
- акампанемент “Акордавая пульсацыя”.
- акампанемент “Гарманічныя фігурацыі”.
- акампанемент змешанага тыпу.

На пачатковым этапе авалодання канцэртмайстарскімі навыкамі мэтазгодна выкарыстоўваць вакальныя творы з адным відам нескладанай фактуры. Пасля азнаямлення з рознымі інструментальнымі фактурамі лагічна перайсці да вывучэння акампанементаў змешанага тыпу. Праца над суправаджэннем павінна быць накіравана на рэалізацыю наступных патрабаванняў метадычнага характару:

- дасягнення правільных суадносін галасоў і размеркавання гучнасці;
- удакладнення дынамікі і тэмбравай характарыстыкі гучання пры пераходзе ад уступу да выканання акампанемента;

- аптымальныя суадносіны дынамікі, тэмпу, нюансаў выканання партыі суправаджэння з характарам гучання саліруючага голасу, ансамбля або хору.

У змесце вучэбных заняткаў па канцэртмайстарскім класе важная роля адводзіцца вывучэнню школьна-песеннага рэпертуару, што садзейнічае ажыццяўленню прафесійна-педагагічнай накіраванасці навучання, наакуплення рэпертуарнага запаса, выкарыстоўваемага на ўроках музыкі ў школе, фарміраванню навыкаў самастойнай работы над музычным творам, развіццю і замацаванню неабходных настаўніку канцэртмайстарскіх уменняў і навыкаў.

У залежнасці ад мэтавай устаноўкі школьна-песенны рэпертуар вывучаецца ў наступных формах:

- разучванне для выканання на канцэрце або заліку;
- эскізнае вывучэнне і чытанне з ліста; падбор на слых і транспанаванне;
- спяванне пад уласны акампанемент;
- акампаніраванне студэнту-ілюстратару.

Значная колькасць матэрыялу выкарыстоўваецца для замацавання навыкаў хуткай арыенціроўкі ў нотным тэксце пры чытанні з ліста і эскізным праходжанні. Мелодыі і акампанементы могуць транспанавацца з ліста, на слых, пасля папярэдняга азнаямлення. Падрыхтаваную транспазіцыю школьных песень мэтазгодна пець пад уласны акампанемент. Студэнты павінны ўсведамляць значэнне твораў школьнай праграмы для музычна-эстэтычнага і маральнага выхавання школьнікаў, дабівацца яскравага, эмацыянальнага выканання акампанементу, выразнага прапавання паэтычнага тэксту, умелага выкарыстання прыёмаў кіравання спяваннем навучэнцаў.

Сумяшчэнне музычна-выканальніцкіх дзеянняў. Неабходнасць валодання навыкамі спявання пад уласны акампанемент з выкарыстаннем прыёмаў кіравання спяваннем навучэнцаў абумоўлена зместам работы настаўніка на ўроку музыкі ў школе.

Засваенне навыкаў сумяшчэння ажыццяўляецца паэтапна: спачатку адпрацоўваецца кожнае выканальніцкае дзеянне паасобку, другі этап - засвойванне ўмення выконваць іх у абмежаваным спалучэнні (спяванне пад уласны акампанемент, ігра на музычным інструменце з элементамі дырыжыравання), трэці - студэнты пераходзяць да спявання пад уласны акампанемент з выкарыстаннем дырыжорскіх прыёмаў. Умовай паспяховага авалодання навыкамі сумяшчэння музычна-выканальніцкіх дзеянняў з'яўляецца дасканаласць вывучэння кожнага з іх.

Пры фарміраванні навыкаў спявання пад уласны акампанемент ускладненне педагагічнага рэпертуару адбываецца па двух напрамках: ускладняецца фактура суправаджэння і ўзмацняецца самастойнасць вакальнай партыі. Для кожнага тыпу суправаджэння падбіраюцца рамансы і песні ў наступнай паслядоўнасці:

I. Акампанемент дубліруе вакальную партыю.

II. Акампанемент утрымлівае невялікія адхіленні ад вакальнай партыі.

III. Акампанемент уключае асобныя гукі вакальнай партыі.

IV. Мелодыя вакальнай партыі не ўваходзіць у акампанемент.

Спяванне твораў, у якіх саліруючая партыя не дубліруецца акампанеентам, прадстаўляе асаблівую складанасць. Пры вывучэнні рамансаў і песень гэтай групы мэтазгодна па меры неабходнасці ўводзіць элементы вакальнай партыі ў фактуру інструментальнага суправаджэння.

Сумяшчэнне ігры і дырыжыравання патрабуе выкарыстання наступных прыёмаў кіравання: спявання навучэнцаў як паказ уступлення і ўзяцця дыхання; зняцця гуку рухам галавы; дырыжыравання адной рукой, свабоднай ад выканання акампанементу і г. д.

Для засваення навыкаў сумяшчэння трох музычна-выканальніцкіх дзеянняў прадугледжваецца:

- спяванне і акампаніраванне рамансаў і песень з паказам аўфтактаў рухам галавы;
- выкананне партытуры харавых твораў са спяваннем розных галасоў і паказам узяцця дыхання рухам галавы ці рукой, свабоднай ад ігры на інструменце;
- дырыжыраванне адной рукой пры спяванні вакальнай партыі і падтрымцы ўласнага спявання выкананнем асноўных гарманічных функцый на інструменце.

Чытанне з ліста, транспанаванне, падбор на слых. Упэўненае і дакладнае чытанне нотнага тэксту садзейнічае інтэнсіўнаму папаўненню педагагічнага рэпертуару новымі творамі, пашырэнню музычнага кругагляду, скарачэнню часу падрыхтоўкі да ўрока. Вялікі аб'ём музычнага рэпертуару, якім павінен валодаць настаўнік музыкі, абумоўлівае неабходнасць мэтанакіраванага развіцця і сістэматычнай трэніроўкі гэтага навыку.

Пры чытанні з ліста, эскізным вывучэнні, вакальна-харавай рабоце часта выкарыстоўваюцца прыёмы спрашчэння нотнага тэксту. У спрошчаным варыянце выканання пераўтвараюцца або зусім апускаюцца падгалоскі і ўпрыгожанні, аблягчаюцца і перамяшчаюцца акорды, раскладзеныя гарманічнай фігурацыяй, зводзяцца да асноўных гарманічных функцый, а рытмічна ўскладненыя паслядоўнасці - да элементарнай пульсацыі. Інтанацыйная і рытмічная структуры саліруючага голасу, гарманічная аснова твора захоўваюцца ў нязменным выглядзе.

Пры вывучэнні акампанеентаў выяўленне галоўных элементаў інструментальнага суправаджэння – важны этап развіцця творчых прыёмаў свабоднага акампаніравання, да якіх можна аднесці навыкі падбору на слых, транспанавання, спрашчэння, пераўтварэння партыі суправаджэння ў паслядоўнасць гарманічных функцый, пералажэнне вакальных твораў для інструментальнага выканання.

Уменне падабраць цікавы і граматы акампанемент да сучаснай песні, зымправізаваць інструментальныя ўступленні для настройвання школьнікаў да спявання ў зручнай танальнасці, патрэбным тэмпе і характары займае важнае месца ў педагагічным арсенале настаўніка музыкі.

Важнай формай навучання ў канцэртмайстарскім класе з'яўляецца імправізаванае пералажэнне вакальнага твора для інструментальнага выканання шляхам увядзення вакальнай партыі ў акампанемент.

Пошук і адбор выразных элементаў музычнай мовы, рытму, рэгістра, фактуры садзейнічаюць развіццю самастойнасці і вобразнасці музычнага мыслення, творчых здольнасцей, волі і працаздольнасці студэнтаў, што надзвычай важна для ўдасканалення іх педагагічнага майстэрства.

На вывучэнне “Канцэртмайстарскага класа” вучэбным планам адводзіцца 26 аўдыторных гадзін.

Прыкладны рэпертуар для вывучэння

Вакальны акампанемент

Булахаў П.	Свидание. Нет, не люблю я вас. Колокольчики мои.
Варламаў А.	Что мне жить не тужить. Красный сарафан. Белеет парус одинокий.
Васіленка С.	Я простая девка на баштане.
Глінка М.	Бедный певец. Жаворонок. Я люблю, ты мне твердила. К Молли. Победитель. Ночной смотр. Скажи, зачем явилась ты. Я помню чудное мгновенье. Уснули голубые. Как сладко с тобою мне быть. Рыцарский романс. Ария Сусанина, песня Вані, раманс Антаніды, каваціна і ронда Антаніды з оперы “Иван Сусанин”. Ария Руслана, каваціна Людмілы з оперы “Руслан и Людмила”.
Гаўрылін В.	Цыклы: “Русская тетрадь”, “Времена года”, “Немецкая тетрадь”.
Гліэр Р.	Сладко пел душа-соловушка. Ночь идет. 0, не вплетай цветов.
Глазуноў А.	Сновидение. Раманс Ніны з музыкі да драмы М. Лермантава “Маскарад”.
Глебаў Я.	Нарочь. Шумливое море.
Гурылёў А.	Внутренняя музыка. Разлука. Вьется ласточка сизокрылая.
Даргамыжскі А.	Влюблен я, дева-красота. Шестнадцать лет. Ночной зефир. Мне грустно. Не скажу никому. Старый капрал. Титулярный советник. Оделась туманами.
Залатароў В.	Еще земли печален вид. Запад гаснет. Приходи.
Іпалітаў-Іваноў М.	Цыкл “Пять японских стихотворений”.
Кабалеўскі Д.	Дзесяць санетаў Шэкспіра. Сем вясёлых песень на словы С. Маршака. Песня Кола з другога дзеяння оперы “Кола-

Кюї Ц.	Брюньон". Сожженное письмо. Коснулась я цветка. Царскосельская статуя.
Левіна З	Родник. На озере. Оплачу тоску.
Метнер К.	У врат обители святой. Лишь розы увядают. Весеннее успокоенне.
Мейтус Ю.	Скворец. Красная ромашка.
Мусаргскі М.	Забытый. Колыбельная Еремушке. По-над Доном сад цветет. Цыклы, "Детская", "Без солнца". Песня Варлаама, арыя Барыса з курантамі з оперы "Борис Годунов". Песня Марфы з оперы "Хованщина".
Мяскоўскі Н.	Солнце. В альбом. У ручья
Пракоф'еў С.	Болтуня. В твою светлицу. Гадкий утенок. Сквозь снега и туманы.
Пукст Г.	Шелковые травы. Звени, молодость.
Ракаў Н.	Лес.
Рымскі-Корсакаў М.	Восточный романс. На холмах Грузии Октава. Нимфа. Не ветер, вея с высоты. Звонче жаворонка пение. О чем в тиши ночей. Песня Садко "Ой ты, темная дубравушка" з оперы "Садко". Трэцяя песня Леля з оперы "Снегурочка". Арыя Лебедзь-птушкі з оперы "Сказка о царе Салтане".
Рахманінаў С.	Полюбила я на печаль свою. Не пой, красавица, при мне. Здесь хорошо. Островок. В молчании ночи тайной. Весенние воды. Сирень. Сон. Я жду тебя. Отрывок из Мюсэ. О нет, молю, не уходи. Они отвечали.
Рубінштэйн А.	Клубится волною. Аэра. Певец. Ночь
Свірыдаў Г.	Роняет лес багряный свой убор. Зимняя дорога. Березка. Подъезжая под Ижоры.
Семяняка Ю.	Лес. С другом.
Танееў С.	Когда, кружась... В дымке-невидимке. Рождение арфы. Бьется сердце беспокойное.
Уласаў А.	Фонтан у Бахчисарайского дворца.
Чайкоўскі П.	Весна. Скажи, о чем в тени ветвей. Нам звезды кроткие сияли. Ночь. Ни слова, о друг мой. Отчего? Растворил я окно. Забыть так скоро. Колыбельная в бурю. Средь шумного бала. Арыёза Германа, балада Томскага, арыёза Лізы з оперы "Пиковая дама".
Шапорын Ю.	Еще томлюсь тоской желанья. Медлительной чредой. Дым от костра. Заклинание.
Шэбалін В.	На восходе солнца. Дума матери. Ты обо мне в слезах не вспоминай.
Шастаковіч Д.	Возрождение. Мои стихи. Юноша и дева. Цыкл "Пять дней".
Рамансы і песні замежных кампазітараў	
Бах І.	Уходит день. За рекою старый дом. Ты, друг мой.

Бетховен Л.	Аделаида. Прощание Молли. Радость страдания. Люблю тебя. Счастье дружбы.
Брамс І.	Странник. Ода Сафо. Звучат нежней свирели. Как сирень, расцветает любовь моя.
Векерлен Ж.	Серэнада “Приходи поскорее, весна” з оперы “Рюи-Блаз”.
Вагнер Р.	Я сон твой храню. Песня Вальфрама з оперы “Тангейзер”.
Гайдн І.	Лесная сказка. Твоим цветущим берегам.
Глюк К.	Арыя Арфея “Потерял я Эвридику” з оперы “Орфей”.
Грыг Э.	Песня Сальвейг. Люблю тебя. Сердце поэта. В челне. Сон. Розы. Заход солнца, Детская песенка.
Дэбюсі К.	Лунный свет. Чудный вечер. Мандолина.
Ліст Ф.	В любви все чудных чар полно. Лорелея.

прыкладны план на вучэбны год

1. Вакальны акампанемент	6 твораў
2. Харавы акампанемент	2 творы
3. Рамансы ў транспарце	4 творы
4. Школьна-песенны рэпертуар	8 твораў
5. Чытанне з ліста	
6. Аранжыроўка песні	2 творы

Літаратура

1. Искусство концертмейстера. Основные репертуарные произведения пианиста-концертмейстера: Учеб. пособие для муз. вузов.— СПб: Композитор, 2004.
2. Кубанцева Е.И. Концертмейстерский класс: Учеб. пособие для студентов музыкальных факультетов педагогических вузов. — М.: Академия, 2002.
3. Беларускі сшытак: Хрэстаматыя беларускай фартэпіянай музыкі. — ч. 1 і 2. — Мн.: БДПУ імя М. Танка, 2004, 2005.
4. Сборник песен школьного репертуара для работы в концертмейстерском классе. — Мн.: БГПУ им. М. Танка, 2001, 2002.
5. Шендерович Е. В концертмейстерском классе. — М., 1996.
6. Корыхалова Н. За вторым роялем. — СПб., Композитор, — 2006.

**Установа адукацыі «Беларускі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт
імя Максіма Танка»**

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Прарэктар па вучэбнай рабоце

_____ **Ю.А. Быкадораў**

“ _____ ” _____ **2008г.**

Рэгістрацыйны № УД-_____ /р.

**МУЗЫЧНЫ ІНСТРУМЕНТ
(АСНОЎНЫ, ДАДАТКОВЫ, КАНЦЭРТМАЙСТАРСКІ КЛАС)**

Вучэбная праграма для спецыяльнасцей:

1-03 01 04-04 Музычнае мастацтва. Сацыяльная педагогіка,

1-03 01 04-06 Музычнае мастацтва. Тэатральнае мастацтва.

Факультэт	Музычна-педагогічны		
Кафедра	фартэпіяна		
Курс	1– 5		
Семестр	1 – 10		
Лекцыі	-	Экзамен (семестр)	
		1, 4, 8, 10	
Практычныя (сэмінарыяны) заняткі	284 + 26 КСРС	Залік (семестр)	
Лабараторныя заняткі	-	3, 6	
		Курсавая работа	
Усяго аўдыторных гадзін па дысцыпліне	310		
Усяго гадзін па дысцыпліне	671	Форма атрымання вышэйшай адукацыі	дзённая

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Навучанне ігры на музычным інструменце з'яўляецца важнейшай часткай прафесійнай падрыхтоўкі настаўніка музыкі.

Мэта курса “Музычны інструмент (асноўны, фартэпіяна)” – падрыхтаваць музыкантаў-педагогаў да практычнай выканальніцкай і педагогічнай дзейнасці.

Задачы курса:

- сфарміраваць музычна-выканальніцкія ўменні і навыкі, якія адпавядаюць сучасным патрабаванням выкладання музыкі і эстэтычнага выхавання;
- забяспечыць авалоданне рэпертуарам, неабходным для будучай самастойнай працы;
- вывучыць тыповыя рысы фартэпіяннай музыкі розных стыляў, эпох, нацыянальных школ і мастацкіх напрамкаў; праблемы выканальніцкага мастацтва і фартэпіяннай методыкі;
- фарміраваць уменні і навыкі самастойнай творчай працы;
- падрыхтаваць да рэалізацыі музычна-асветніцкіх функцый з дапамогай фартэпіяна (правядзення лекцый-канцэртаў, арганізацый дзіцячых гурткоў, клубаў і г. д.).

Аснову прафесійнай інструментальнай падрыхтоўкі настаўніка складаюць такія прынцыпы музычнай педагогікі, як індывідуальны падыход да вучня; адзінства мастацкага і тэхнічнага развіцця; паслядоўнасць і сістэматычнасць усіх этапаў фарміравання ўменняў і навыкаў; нагляднасць навучання; выхаванне і развіццё творчай ініцыятывы і самастойнасці.

Галоўнай формай навучання з'яўляюцца індывідуальныя практычныя заняткі, якія павінны адпавядаць сучасным патрабаванням да арганізацыі вучэбна-выхаваўчага працэсу ў класе фартэпіяна:

- d) уключаць у змест дысцыпліны гісторыка-тэарэтычны матэрыял, неабходны для раскрыцця галоўных праблем музычнай педагогікі, выканальніцкага майстэрства, фартэпіяннай методыкі;
- e) выходзіць уменні і навыкі самастойнай працы над музычным матэрыялам, садзейнічаць раскрыццю і росту творчых магчымасцей студэнта;
- f) ахопліваць розныя віды музычна-выканальніцкай дзейнасці.

На засваенне прадмета па спецыяльнасцям “Музычнае мастацтва. Сацыяльная педагогіка”, “Музычнае мастацтва. Тэатральнае мастацтва” вучэбным планам адводзіцца 500 гадзін, у тым ліку 252 гадзіны аўдыторных заняткаў; па спецыяльнасці “Музычнае мастацтва. Спецыяльныя музычныя дысцыпліны” адводзіцца 309 гадзін, з іх 156 гадзін аўдыторных заняткаў.

Спецыфіка індывідуальнай творчай работы са студэнтамі фартэпіяннага класа не дазваляе скласці агульны пагадзінны вучэбна-тэматычны план заняткаў. Але абавязковыя праграмныя прынцыпы, падыходы і патрабаванні забяспечваюць выкананне адукацыйных стандартаў.

У выніку вывучэння дысцыпліны “Музычны інструмент (асноўны, фартэпіяна)” выпускнік **павінен ведаць:**

- спецыфіку інструментальна-выканальніцкага мастацтва;
- асновы методыкі інструментальнага (фартэпіяннага) навучання;
- заканамернасці вывучэння прафесійна неабходнага рэпертуара;

і мець навыкі:

- самастойнай працы над музычным творам;
- выкарыстоўвання інструментальнай (фартэпіяннай) падрыхтоўкі у працы выкладчыка музыкі;

умець:

- выкарыстоўваць інструментальныя (фартэпіяныя) творы у прафесійнай дзейнасці;
- быць здольным вербальна інтэрпрэтаваць выконваемую музыку;
- быць здольным ажыццяўляць вучэбны працэс у фартэпіянных класах педагагічных устаноў сістэмы сярэдняй адукацыі.

ЗМЕСТ ДЫСЦЫПЛІНЫ

1. Асноўны інструмент

Формы заняткаў:

- індывідуальныя практычныя заняткі ў класе з выкладчыкам;
- індывідуальныя хатнія заняткі (самастойная практычная работа);
- індывідуальна-групавыя заняткі ў класе з выкладчыкам;
- выканаўчая практыка;
- практыкумы па вывучэнню і збіранні фартэпіяннага рэпертуару;
- творчае музыцыраванне (чытанне з ліста, ігра ў ансамблі і інш.).

Індывідуальныя практычныя заняткі ў класе з выкладчыкам маюць наступны праграмы змест:

9. Работа над паліфоніяй; развіццё паліфанічнага мыслення; знаёмства з рознымі відамі паліфоніі, яе асноўнымі прынцыпамі; засваенне эфектыўных метадаў работы над п'есамі паліфанічнага складу, створанымі прадстаўнікамі розных школ у розныя эпохі.
10. Работа над творамі буйной формы: санатай, канцэртамі, варыяцыямі. Засваенне твораў буйной формы перадкласічнага перыяду, эпохі класіцызму, рамантызму і інш. Вывучэнне спецыфічных асаблівасцей засваення буйной формы.
11. Работа над п'есамі розных жанраў і стыляў. П'есы канціленнага, такатнага, танцавальнага і іншага складу, асаблівасці работы над імі.
12. Знаёмства з рознымі мастацкімі стылямі. Сістэматычная мэтанакіраваная работа над развіццём творчага мыслення, музычнага слыху, мастацкага густу, музычна-рытмічнага пачуцця і інш.
13. Работа над развіццём рухальна-маторных навыкаў, вывучэнне інструкцыйнай літаратуры. Засваенне метадаў тэхнічнай работы на матэрыяле вывучаемых мастацкіх твораў, эцюдаў і гам.

14.Падрыхтоўка студэнтаў да выступленняў. Выхаванне псіхалагічнай устойлівасці да сцэнічных умоў публічных выступленняў.

15.Гутаркі па музыказнаўчых і метадычных пытаннях у сувязі і задачамі, якія вырашаюцца ў працэсе заняткаў. Фарміраванне ўменняў студэнтаў самастойна рабіць мастацка-педагагічны аналіз музычных твораў для фартэпіяна.

16.Вывучэнне праблем інтэрпрэтацыі музычных твораў.

Агульнае для ўсіх бакоў зместу работы ў фартэпіянным класе – засваенне і ўдасканаленне выканальніцкіх сродкаў музычнай выразнасці (якасць гука, фразіроўка, дынаміка, педалізацыя і інш.).

Індывідуальныя хатнія заняткі (самастойная практычная работа) маюць наступны змест.: засваенне матэрыялу, які вывучаўся на занятках. Выкананне заданняў па выканальніцкім аналізе вывучаемых твораў. Разбор і вывучэнне п'есы (або яе фрагмента) на памяць. Работа па развіцці тэхнічных навыкаў. Работа над творамі для самастойнага і эскізнага вывучэння. Работа з метадычнай літаратурай, аўдыязапісамі.

Індывідуальна-групавыя заняткі ў класе з выкладчыкам. Правядзенне заняткаў па вызначанай тэме (работа над поліфаніяй, санатай ці інш.), абмеркаванне найбольш складаных, у тым ліку спрэчных праблем фартэпіянай метадыкі і выканальніцтва.

Выканаўчая практыка. Укараненне розных форм выканальніцкай дзейнасці студэнта, у тым ліку акадэмічных, адкрытых і тэматычных канцэртаў у школах, канцэртаў-лекцый (для розных аўдыторый і інш.).

Вялікую значнасць у фарміраванні выканальніцкіх якасцей настаўніка музыкі набываюць конкурсы прафесійна-выканальніцкага майстэрства (як у самой вучэбнай установе, так і межрыгіянальныя). Мэтазгодна выкарыстанне розных форм конкурсаў: на ўсебаковае выяўленне прафесійнальна-выканаўчых якасцей, на лепшае выкананне твораў аднаго аўтара, на лепшае выкананне твораў таго ці іншага жанру (эцюда, нацюрна і інш.).

Індывідуальныя планы студэнтаў. Для кожнага студэнта выкладчык павінен складаць індывідуальны план падрыхтоўкі. У ім адлюстроўваюцца ўсе формы навучальнай дзейнасці, вывучаемы рэпертуар, віды справаздачнасці. Індывідуальны план таксама змяшчае прафесійную і псіхалага-педагагічную характарыстыку студэнта на ўсіх этапах навучання, яна павінна быць важным паказчыкам яго музычнага развіцця і прафесійнага станаўлення ўвогуле. Абмеркаванне характарыстыкі са студэнтамі можа быць выкарыстана для ўзмацнення вучэбна-выхаваўчай работы ў класе фартэпіяна.

Вялікае месца у працэсе навучання займае падбор рэпертуару. Неабходна мець на ўвазе асноўныя прынцыпы яго складання: улік папярэдняй падрыхтоўкі і перспектывы развіцця вучня, даступнасць, мастацкую каштоўнасць, цікавасць музычных твораў, магчымасці іх выкарыстання ў будучай прафесійнай дзейнасці настаўніка музыкі. Ажыццяўляючы дыферэнцыраваны індывідуальны падыход, выкладчык

павінен улічваць навейшыя дасягненні фартэпіянай metodyкі, якія забяспечваюць высокую прадуктыўнасць заняткаў у класе фартэпіяна.

ПРЫКЛАДНЫ ПЛАН НА ВУЧЭБНЫ ГОД

7. 2 эцюды, гамы, практыкаванні.
8. Поліфанічны твор.
9. 2 творы буйной формы (саната, варыяцыі, канцэрт і інш.).
- 10.2 творы малой формы.
11. Эскізна: 5 п'ес са школьнага рэпертуару.
12. Чытанне з ліста.

ПРЫКЛАДНЫ РЭПЕРТУАР ДЛЯ ВЫВУЧЭННЯ

Эцюды

Аксакаў А.	Канцэртны эцюд.
Альбеніс І.	Эцюд-экспромт. Эцюды, тв. 65.
Арэнскі А.	Эцюды, тв. 19, 36, 41, 42, 53, 74.
Беренс Г.	Эцюды, тв. 61, 88.
Балакіраў М.	Эцюды “Пряха”, “В саду”.
Бацэвіч Г.	Дзесяць эцюдаў.
Берціні А.	Выбраныя эцюды, тв. 29, 32.
Блуменфельд Ф.	Эцюды, тв. 3, 14, 24, 29.
Геллер С.	Эцюды, тв. 45, 46, 47.
Глазуноў А.	Эцюды, тв. 31.
Гумель І.	Эцюды, тв. 125.
Дворжак М.	Эцюды.
Клеменці М.	Эцюды.
Клеменці-Таўзіг К.	Эцюд “Ступень к совершенству”.
Кабылянскі А.	Актаўныя этюды.
Крамер І.	60 выбраных эцюдаў.
Кулак Т.	Актаўныя эцюды.
Лемба. А.	Актаўныя эцюды.
Леў І.	Актаўныя эцюды.
Лешгорн А.	Эцюды, тв. 66, 136.
Ліст Ф.	Юнацкія эцюды, тв. 1. Канцэртныя эцюды.
Лядаў А.	Эцюды, тв. 5, 12, 37, 40, 48.
Лютаслаўскі В.	2 этюды.
Машкоўскі М.	Эцюды, тв. 18, 36, 57, 72, 91.
Мендэльсон Ф.	Эцюды, тв. 104, 119.
Мошалес І.	Эцюды, тв. 70.
Паганіні М. –	
Ліст Ф.	Эцюды.
Паганіні М. –	
Шуман Р.	Эцюды.

Пракоф'еў С.
Скрабін А.
Сен-Санс К.
Сметана Б.
Чайкоўскі П.
Чэрні К.

Шапэн Ф.

Эцюды, тв. 2.
Эцюды, тв. 8, 42.
Эцюды, тв. 135. Эцюд у форме вальса, тв. 52.
Канцэртны эцюд До мажор.
Эцюды, тв. 40.
Эцюды, тв. 299, 335, 553, 740. Таката.
До мажор.
Эцюды, тв. 10, 25.

Поліфанічныя творы

Бах-Бузоні
Бах-Брасэн
Бах-Гедзіке
Бах-Кабалеўскі

Букстэхудэ Д.

Гендэль Г.

Глінка М.
Іпалітаў-Іванаў М.
Кабалеўскі Д.
Лядаў А.
Мендэльсон Ф.
Мяскоўскі М.
Пахельбель І.
Рахманінаў С.
Рымскі-
Корсакаў М.

Арганная харальная прэлюдыя. Чакона.
Таката рэ мінор.
6 харальных прэлюдый.
8 маленькіх прэлюдый і фуг для аргана.
Арганная прэлюдыя і фуга рэ мінор.
Харальная прэлюдыя рэ мінор. Жыга.
Куранта. Сарабанда. Харал.
Сюіты. Пассакаля соль мінор. Капрычыю
соль мінор. Фугета До мажор. Парціта ля
мінор.
Фугі ля мінор, рэ мінор, Рэ мажор, До мажор.
Прэлюдыя і канон, тв. 7.
Прэлюдыя і фугі, тв. 61.
Фугі. Каноны.
Прэлюдыі і фугі.
Фуга, тв. 43. Фугі, тв. 78.
Чакона. Сарабанда. Фуга.
Канон.

Фугі. Двайная фуга. 3 фугеты на рускую
тэматыку. Маленькая фуга. Перазвон

Творы буйной формы

Арэнскі А.

Бах І.
Бах Ф.
Берковіч І.
Бартнянскі Д.
Бетховен Л.
Брамс І.
Вебер К.
Вівальдзі-Бах І.
Гайдн І.

Варыяцыі, тв. 39. Канцэрт. Фантазія на
тэмы Рабініна.
Санаты. Італьянскі канцэрт. Канцэрты.
Санаты. Ронда. Фантазіі. Варыяцыі.
Варыяцыі на тэму Паганіні.
Санаты.
Санаты. Варыяцыі. Ронда. Канцэрты.
Варыяцыі. Санаты.
Санаты. Санаціна. Канцэртшцёк.
Канцэрт Соль мажор.
Санаты. Канцэрты. Арыя з варыяцыямі.

Галынін Г.	Андантэ з варыяцыямі фа мінор.
Гендэль Г.	Варыяцыі Фа мажор. Фантазія Фа мажор.
Генішта Г.	Тэмы з варыяцыямі. Арыета з варыяцыямі.
Гершвін Дж.	Фартэпіянный канцэрт. Санатная трыяда.
Глазуноў А.	Арыя з варыяцыямі Мі мажор. Варыяцыі.
Глінка М.	Канцэрт.
Грыг Э.	Саната фа мінор.
Гурылёў А.	Канцэрт. Рапсодыя ў блюзавых танах.
Кабалеўскі Д.	Канцэрт. Саната.
Клеменці М.	Варыяцыі.
Ляпуноў С.	Саната. Канцэрт.
Марціні Д.	Варыяцыі на тэмы рамансаў Варламава.
Мендэльсон Ф.	Санаціны. Саната № 3. Канцэрт.
Моцарт В.	Санаты.
Пейко М.	Санаціна. Рапсодыя на ўкраінскую тэматыку.
Пракоф'еў С.	Арыя Мі мажор з варыяцыямі.
Скарлаці Д.	Канцэрт. Бліскучае капрычыю, тв. 22.
Шапэн Ф.	Сур'ёзныя варыяцыі, тв. 54.
Шастаковіч Д.	Санаты. Варыяцыі. Канцэрт. Ронда.
Шуберт Ф.	Фантазіі.
Шчадрын Р.	Саната-казка.
Эшпай А.	Санаты.
	Санаты.
	Польская фантазія, тв. 13. Бліскучыя
	варыяцыі, тв. 12. Варыяцыі, тв. 2.
	Канцэрт № 1, 2. Ронда.
	Канцэрт №1,2. Канцэрціна.
	Санаты.
	Канцэрт ля мінор. Санаты.
	Саната ля мінор. Канцэрт № 1.
	Санаціна.

П'есы

Зарубежная фартэпіянная музыка

Бетховен Л.	Багатэлі, тв. 33, 119, 126. Да Элізы. 7 вальсаў.
	7 народных танцаў. 2 прэлюдыі. Паланез.
	3 маршы. 8 нямецкіх танцаў.
	7 менуэтаў. 6 кантрадансаў. Песні
Гайдн І.	П'есы.
Моцарт В.	Менуэты. Танцы. Лендлеры. Андантэ сі мінор.
	Алегра соль мінор. Жалобны марш.
Вебер К.	2 нямецкія танцы. 3 экасезы. 5 вальсаў.
	Фантазія, тв. 3. Бліскучае ронда. Вялікі паланез.

Мендельсон Ф.	Вечны рух, тв. 72. Запрашэнне на танец. Песні без слоў. Ронда капрычыюза. 3 капрысы. Скерца сі мінор. Капрычыю. Прэлюдыя.
Шуберт Ф.	8 экспромтаў. 6 музычных момантаў Вальсы і лендлеры.
Ф.Шуберт-Ліст Шуман Р.	Песні. Навелеты. Дзіцячыя сцэны, тв. 15. Бабачкі, тв. 2. Арабескі, тв. 118. Лісткі з альбома. Венскі карнавал, тв. 26. Фантастычныя ўрыўкі, тв. 12. Раманс. Лясныя сцэны. Пёстрыя лісткі.
Р. Шуман-Ліст Шапэн Ф.	Прысвячэнне. Вясенняя ноч. Эцюды. Прэлюдыі. Мазуркі. Накцюрны. Паланезы. Вальсы. Экспромты. Лісток з альбома. Ронда. Баркарола. Калыханка. Тры экасэзы.
Ліст Ф.	Венгерскія рапсодыі. Забытыя вальсы. П'есы з цыкла "Годы странствий". Канцэртныя эцюды. Суцяшэнні. Ларалея.
В. Моцарт-Ліст М. Глінка-Ліст Дж. Вердзі-Ліст Р. Вагнер-Ліст Франк У. Грыг Э.	Лакрымоза. Марш Чарнамора. Рыгалета. Песня прах. Смерць Ізольды. Балада. Павольны танец фа мінор. Лірычныя п'есы, тв. 43. Паэтычныя карцінкі, тв. 3. Лісткі з альбома, тв. 28. Накцюрн. Скерца. Шэсце гномаў, тв. 54. Нарвежскія танцы, тв. 35. Імправізацыя, тв. 29. Прынцэса, тв. 51 і інш.
Брамс І.	Балады. Вальсы. Інтэрмецца. Вянгерскія танцы. Рапсодыі.
Дэбюсі І.	Прэлюдыі. Дзіцячы куток. Арабескі. Бергамаская сюіта. Вельмі павольны вальс. Сюіта для фартэпіяна ля мінор.
Гранадас С.	6 антычных эпіграфаў. Памяці Гайдна. Эцюд для 5 пальцаў. Іспанскія танцы. Сюіта "Гойескі", 7 п'ес на іспанскія народныя мелодыі.
Мак-Доуэл Э.	4 маленькія паэмы. П'еса з цыкла "Идиллии новой Англии". Гумарэска. Марскія п'есы. 4 канцэртныя эцюды.
Равель М.	Сюіта "Гробница Куперена". Павана. Прэлюдыя. Высакародныя і сентыментальныя вальсы. "Моя матушка Гусыня" (у 4 рукі).

Копленд Э.	“Кошка і мышка”.
Віла Лобас Э.	П'есы з сюіт.
Барбер С.	Экскурсы. Накцюрн памяці Фільда.
Гершвін Дж.	Прэлюдыі.
Мійо Д.	Бразільскія танцы.
Пуленк Ф.	Сялянскія сцэны. Імпровізацыі.
Сібеліус Я.	Рамантычны сшытак. Прэлюдыя. Памяці Шапэна. Смутны вальс. “Пан и Эхо”. Эпізоды.

Руская фартэпійная музыка

Глінка М.	Накцюрны. Цыкл “Привет Отчизне”. Успамін аб мазурцы. Баркарола. Мазуркі. Жаваранак.
Глінка-Балакіраў	
Балакіраў М.	Скерца сі мінор. Мазуркі. Меланхалічны вальс. Калыхальная песня. Думка. Капрычыю. Навелета.
Мусаргскі М.	Страсны экспромт. У вёсцы. Роздум. Швачка (скерцына).
Рымскі-Корсакаў М.	Вальс. Інтэрмецца. Скерца. Накцюрн. Экспромт, тв. 11. Навелета. Скерцына. Эцюд. Вальс, тв. 15. Раманс. Фуга. Прэлюдыя-экспромт. Мазурка.
Барадзін А.	Маленькая сюіта. Тарантэла. Полька.
Чайкоўскі П.	Цыкл “Времена года”. Успамін аб Гапсале. Рамансы. Накцюрн. Песень без слоў. Роздум. Думка. Дыялог. Запрашэнне да трапака. Ната-вальс. Вальс-капрыс. Пяцідольны вальс. Рускае скерца. Гумарэска. Нетанцуемая полька. Вячэрнія мроі. Пяшчотныя папрокі.
Лядаў К.	Прэлюдыі. Багатэлі. Вальсы. Мазуркі. Ідылія. Баркарола. Пра старыну. Эскіз. Вясковая мазурка. Бірулькі.
Арэнскі А.	Эскізы. Інтэрмецца. Прэлюдыі. Ля фантана. У полі. Суцяшэнне. Накцюрн. Капрыз. Скерца. Півоні. Стракатыя карцінкі.

Рахманінаў С.	Мелодыя. Элегія. Сэрэнада. Прэлюдыя, тв. 3. Баркарола № 1. Раманс. Гумарэска. Вальс. Полішынель. Бэз.
Скрабін А.	Прэлюдыя. Эцюд, тв. 2. Мазурка, тв. 3. Прэлюдзі, тв. 11, 13, 15, 16, 17, 22, 27, 37. Накцюрны. Экспромты, тв. 10, 14. Экспромт у форме мазуркі. Прэлюдыя. Накцюрн для левай рукі. Вальс. Лістак з альбома.

ПРЫКЛАДНЫ СПІС П'ЕС ШКОЛЬНАГА РЭПЕРТУАРУ

Бартак Б.	Мікракосмас. Маленькія п'есы для пачынаючых піяністаў. Казка аб Маленькім Муку.
Бах І.	Нотныя сшыткі “А.М. Бах”, В.Ф. Бах”.
Бетховен Л	Да Элізы.
Блок В.	Бравы салдат Швейк.
Бірукоў Ю.	Вальс бабачак.
Барадзін А.	Тарантэла. Полька. Маленькая сюіта.
Барадзін-Рымскі-Корсакаў і інш.	Калектыўны твор на тэму “Собачы вальс” (у 4 рукі). Камічная фуга. Перазвон. Тарантэла. Менуэт і інш.
Благой Д.	Альбом п'ес.
Бойка Р.	Цыкл “Из юношеской жизни Петра I”.
Бульнуа М.	Калыханка маленькага негра.
Васільеў М.	4 п'есы. Прагулка.
Віла Лобас Э.	Цыклы “Куклы”, “Зверюшки”.
Гаўрылін В.	Дзіцячая сюіта. 3 танцы. “Генерал ідэ́т”. “Ехал Тит по дрова”.
Глінка М.	Дзіцячая полька. Тарантэла.
Грыг Э.	Лірычныя п'есы.
Гліэр Р.	Альбом фартэпіянных п'ес.
Гнесін Я.	Альбом дзіцячых п'ес. П'есы.
Голубеў Я.	Дзіцячы альбом, I і II сшыткі.
Грачанінаў А.	Дзіцячы альбом. Бусінкі. Дзень дзіцяці. 10 дзіцячых п'ес для фартэпіяна.
Даргамыжскі А.	Табакерачны вальс.

Дэбюсі К.	Скрынка з цацкамі. Дзіцячы куток.
Кюі Ц.	Накцюрн. Скерцына. Польша. Іспанскія марыянэтка. Лісток з альбома. Эцюд-арабеска. Калыханка. Эцюд-марш. 12 мініяцюр. 10 пяціклавішных п'ес (у 4 рукі).
Кабалеўскі Д.	3 піянерскага жыцця. Выбраныя п'есы, тв. 27.
Капылоў А.	Менуэт. Гавот. На адной ножке со стрекозамі.
Лядаў А.	Танец камара. Маленькі вальс. Пра старыну. Музычная табакерка. Бірулькі.
Мендэльсон Ф.	6 дзіцячых п'ес.
Пракоф'еў С.	Дзіцячая музыка.
Пуленк Ф.	Сельскія сцэны
Ракаў М.	24 п'есы ў розных танальнасцях. 6 п'ес на тэмы рускіх народных песень. Польша. Захапляючая гульня.
Рэбікаў В.	Музычная табакерка. Сумная песенька
Рэгер М.	Усходні танец.
Свірыдаў Г.	Альбом для юнацтва.
Сарокін К.	Альбом п'ес для дзяцей.
Сідзельнікаў М.	Дзіцячы куток. Юнацкі сшытак.
Тактакішвілі А.	Савушкіна флейта, 25 лёгкіх п'ес для фартэпіяна.
Фляркоўскі А.	Калыханка. Мелодыя.
Хіндэміт П.	Роздум. У заапарку.
Чайкоўскі Б.	Песня-марш з дзіцячай гульні “Мы строім горад”.
Чайкоўскі П.	8 дзіцячых п'ес.
Чэмберджы Н.	Дзіцячы альбом.
Шастаковіч Д.	Дзіцячая сюіта з балета “Сон Дремова”.
Шуман Р.	Танцы лялек. Дзіцячы сшытак.
Шчадрын Р.	Альбом для юнацтва. Лісткі з альбома.
Эйгес К.	Альбом для юнацтва.
	2 п'есы. 5 няцяжкіх п'ес. Суцяшэнне.
	Роздум.

ЛІТАРАТУРА

Асноўная

10. Баренбойм Л.А. Фортепианная педагогика. – М., Классика XXI, 2005.
11. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве. – Л., Музыка, 1985.
12. Либерман Е. Работа над фортепианной техникой. – М., Классика XXI, 2003.
13. Малинковская А. Класс основного музыкального инструмента. – М., Владос, 2005.
14. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры. – М., Музыка, 1982.
15. Савшинский С.И. Работа пианиста над музыкальным произведением. – СПб, 2004.
16. Теория и методика обучения игре на фортепиано. – М., Владос, 2001.
17. Фартэпiянная падрыхтоўка студэнтаў музычна-педагагічнага факультэта: Вучэб. дапам.: У 2 ч. – Мінск, БДПУ, 1994. Ч. 1. – Мінск, 1996. Ч. 2.
18. Цыпин Г. М. Психология музыкальной деятельности. – М., Владос, 1994.

Дадатковая

1. И.С. Бах. Английские сюиты, т. 1 и 2 – СПб: Композитор, 1998. 55 с.
2. И. Гайдн. Сонаты, тетр. 1 и 2. – СПб: Композитор, 2003. 80 с.
3. Л. Бетховен. Легкие сонаты для фортепиано. – СПб: Композитор, 2003. – 60 с.
4. В. Моцарт. Сонаты, тетр. 1, 2. – СПб: Композитор, 2004. – 120 с.
5. Ф. Шопен. Ноктюрны. – Композитор, 2004. – 86 с.
6. Ф. Лист. Венгерские рапсодии. – СПб: Композитор, 2004. – 215 с.
7. С. Рахмаников. Прелюдии для фортепиано. – СПб: Композитор, 1998. – 110 с.
8. А. Скрябин. Этюды. – СПб: Композитор, 2004. – 61 с.

2. Дадатковы інструмент

Арганізацыя вучэбнай дзейнасці заснавана на актывізацыі самастойнай працы студэнтаў, індывідуалізацыі працы выкладчыка са студэнтамі, дыферэнцыяцыі падыходу да навучання, прытрымліванні індывідуальных тэмпаў засвойвання матэрыялу, але пры ўзмацненні індывідуальнага кантролю і самакантролю.

Прапанаваная праграма навучання заснавана на наступных прынцыпах:

- модульнасці (выдзяленне са зместу асобных раздзелаў, блокаў);
- дынамічнасці (штогоднае абнаўленне праграмы);
- дзейнасці і аператыўнасці ведаў і ўменняў (дзейнасны падыход, фарміраванне матывацыі, развіццё творчых адносін да навучання);
- гібкасці і адаптыўнасці (пабудова зместу адукацыі адпаведна індывідуальным патрабаванням і асаблівасцям студэнтаў);
- прагнастычнасці і ўсведамлення перспектывы (наяўнасць мэтавага плана дзеянняў, разумення студэнтамі комплексных і прыватных мэт навучання);
- забяспечанасці вучэбных дзеянняў метадычным кіраўніцтвам;
- парытэтнасці (пры пэўным узроўні падрыхтаванасці студэнтаў - кансультацыйна-каардынуючая функцыя выкладчыка).

Невялікі аб'ём курса патрабуе павелічэння эфектыўнасці заняткаў, дакладнай арганізацыі і пастаяннага кантролю з боку выкладчыка.

Асноўнай формай арганізацыі працы па курсе «Дадатковы інструмент» з'яўляюцца практычныя заняткі. Але варта выкарыстоўваць розныя формы, у тым ліку і групавыя, якія дыктуюцца мэтай дадзеных заняткаў, узроўнем падрыхтаванасці студэнтаў, пэўнымі этапамі работ па вывучэнні розных раздзелаў. Форма заняткаў у мікрагрупах можа быць арганізавана на прынцыпах сумесна-індывідуальнай, сумесна-паслядоўнай, сумесна-ўзаемадзей-нічаючай (паралельнай, адначасовай і паслядоўнай) дзейнасці.

На першым этапе навучання выяўляюцца веды і выканаўчыя ўменні студэнтаў, іх інтарэсы, патрэбнасці. З гэтай мэтай праводзіцца «стартавы рэйтынг» у форме групавых заняткаў, якія ўключаюць гутарку, выкананне музычных твораў, выкананне заданняў па чытанні з ліста, ігры на слых і транспанаванні.

Адпаведна рознаўзроўневай універсітэцкай падрыхтоўцы студэнтаў прапаноўваюцца заданні рознай ступені цяжкасці, напрыклад, мінімальнай (стандарт), сярэдняй (рэкамендацыйныя) і павышанай цяжкасці.

У абмеркаванні і дыягностыцы зыходнага ўзроўню ўдзельнічаюць усе прысутныя студэнты і выкладчыкі.

Цяжкасць выяўлення ўзроўню падрыхтаванасці заключаецца ў шматфактарнасці педагагічнага працэсу, з аднаго боку і, з другога, ва ўплыве суб'ектыўнага фактару ацэнкі выканальніцкіх уменняў, абумоўленых вопытам, прафесійнай інтуіцыяй экспертаў (педагогаў і студэнтаў). Таму перад правядзеннем «стартавага рэйтыngu» неабходна абмеркаваць

патрабаванні да якасці заданняў, якія выконваюцца, крытэрыі адзнакі. Так, напрыклад, выкананне твораў можна ацэньваць па наступных параметрах:

- наяўнасць тэкставых памылак;
- устойлівасць тэмпу-рытму;
- якасць выканання розных відаў тэхнікі (мелізмы, трэль, гамы, скачкі, ломаныя актавы, сексты, акорды і г. д.);
- пальцавая тэхніка (роўнасць у меладычных лініях, самастойнасць пальцаў, гучнасць пальцавага тушэ і г. д.);
- валоданне выканальніцкімі прыёмамі (мэтазгоднасць аплікатуры, пераканальнасць артыкуляцыі, фразіроўкі, культура інтанацыі і гуказдабывання, педалізацыя, дынаміка, агогіка);
- выразнасць выканання, эмацыянальна-вобразны змест;
- стылёвая, жанравая дакладнасць інтэрпрэтацыі;
- уменне пераканаўча перадаваць форму, структуру твора, суадносіны частак і цэлага.

На гэтых жа занятках выкладчыкам паведамляецца аб аб'ёме працы за ўвесь перыяд навучання, аб працягласці, формах навучання, тэрмінах і відах кантролю. Студэнты павінны ўсвядоміць і ацаніць каштоўнасць-сэнсавае значэнне прадмета для сваёй працы.

Метадычнае кіраўніцтва з боку выкладчыка павінна адрознівацца стараннасцю і рэгламентацыяй планавання. Функцыі выкладчыка змяшчаюцца ў бок арыентацыі і кіравання. Галоўная задача - падвесці студэнта да сітуацыі свабоднага выбару і вызначэння актуальнай мэты.

**ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ПЛАН НАВУЧАННЯ БУДУЕЦА І
КАРЭКЦІРУЕЦА Ё ЗАЛЕЖНАСЦІ АД АСАБІСТЫХ
ЗДОЛЬНАСЦЕЙ, СТУПЕНІ РАЗВІЦЦА НЕАБХОДНЫХ УМЕННЯЎ,
НАВЫКАЎ, АСАБЛІВА ТВОРЧЫХ, АД АКТЫЎНАСЦІ,
ПЛАСТЫЧНАСЦІ, ЭМАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ ХАРАКТАРУ,
ПСІХІЧНЫХ УЛАСЦІВАСЦЕЙ, УСВЯДОМЛЕНАСЦІ СТУДЭНТА.**

Наступная задача выкладчыка - карэкціроўка праграмы, забеспячэнне ўмоў, тактыкі і тэхнікі яе рэалізацыі, напрыклад, шляхам уключэння заданняў, кампенсуючых прагалы ў падрыхтоўцы, ці заданняў рознага ўзроўню праблемнасці, паэтапна фарміруючых мастацка-творчыя ўменні і г. д. Выкладчык ажыццяўляе эмацыянальную падрыхтоўку на ўсіх этапах, падтрымку самастойнай работы студэнта, праводзіць экспертную ацэнку атрыманых вынікаў. Нягледзячы на сістэму ўскоснай рэгуляцыі, педагог' сваёй творчасцю, прафесійным майстэрствам аказвае дзейсны ўплыў на светапогляды і перакананні студэнта. Тлумачэнне, прагнозы цяжкасцей, захопленасць і эмацыянальнасць выкладчыка, імкненне падзяліцца сваімі думкамі і пачуццямі ствараюць атмасферу творчай актыўнасці.

Дэфіцыт часу патрабуе дакладнай арганізацыі, планавання, добра прадуманага выбару індывідуальнай праграмы навучання.

**НА ПАДСТАВЕ ЛОГІКА-ДЫДАКТЫЧНАГА АНАЛІЗУ
ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ І ШМАТАСПЕКТНАГА
АДЛЮСТРАВАННЯ СТУДЭНТА ЯК СУБ'ЕКТА ДЗЕЙНАСЦІ І ЯК**

АСОБЫ ВЫКЛАДЧЫК ВЫЗНАЧАЕ МЕТОДЫКУ ВЫКАНАННЯ ІНДЫВІДУАЛЬНАЙ ПРАГРАМЫ НАВУЧАННЯ. ВУЧЭБНЫ МАТЭРЫЯЛ ПАВІНЕН АДПАВЯДАЦЬ ІНДЫВІДУАЛЬНЫМ АСАБЛІВАСЦЯМ СТУДЭНТАЎ, УЗРОЎНЮ ІХ АГУЛЬНАГА, МУЗЫЧНАГА І ПІЯНІСТЫЧНАГА, МУЗЫЧНА-МАСТАЦКАГА І ТЭХНІЧНАГА РАЗВІЦЦЯ.

Абавязковай умовай працы над музычным тэкстам з'яўляецца дакладнае прытрымліванне аўтарскага тэксту і прафесійная арыентацыя ў розных рэдакцыях музычнага твора.

У час працы над творам студэнт павінен умець аналізаваць сустрэчныя цяжкасці, сачыць за якасцю гуку, рытмічным і тэмбрава-дынамічным бокам выканання. Асаблівую ўвагу трэба звярнуць на цэласны аналіз твора, які дапамагае вырашыць задачу разумення задумы кампазітара праз усведамленне комплексу сродкаў музычнай выразнасці. Мастацкае выкананне твора дапускае сваю інтэрпрэтацыю аўтарскай задумкі праз актуалізацыю ўсіх ведаў студэнта.

Сістэмны падыход да аналізу патрабуе раскрыцця вобразнага зместу, стылявой арыентацыі, ведання жанравага складу, формаўтварэння, ладатанальнай і гарманічнай арганізацыі, меладычнай, метра-рытмічнай і тэмбравай моў, валодання ў дастатковай ступені тэхнікай, прыёмамі тушэ, дынамікай, артыкуляцыяй, агогікай, педалізацыяй.

Неабходна даваць дакладныя індывідуальныя заданні і рэгулярна ажыццяўляць кантроль.

Пільную ўвагу студэнт павінен звярнуць на працу над гукам, для чаго неабходна ўменне слухаць гук да канца, усведамляючы яго працягласць і тэмбравую афарбоўку.

Знешнімі перадумовамі добрага гуку з'яўляюцца поўная свабода і гібкасць усёй рукі, натуральнасць рухаў, дакладнасць дакранання пальцаў да клавiш, свядомае рэгуляванне рукі, адсутнасць залішніх мышачных напружанняў. Набыццё навыкаў гукавыбірання звязана з разуменнем метадычнай і гарманічнай моў твораў.

Вялікае значэнне для будучай дзейнасці настаўніка музыкі маюць сістэматычныя заняткі па чытанні нот з ліста. Фарміраванне навыкаў чытання з ліста залежыць ад музычнага вопыту студэнта, агульнага ўзроўню музычнай і тэхнічнай падрыхтоўкі, багацця і яркасці музычных уражанняў, колькасці вывучаных музычных твораў і тэарэтычных ведаў.

Паспяховае фарміраванне навыкаў чытання з ліста магчыма толькі на падставе сур'ёзнай рознабаковай музычна-выхаваўчай працы. Хуткая рэакцыя на нотныя знакі, свабодная арыенціроўка на клавiратуры, развіты «ўнутраны слых» з'яўляюцца абавязковымі ўмовамі паспяховага набыцця навыкаў чытання з ліста.

Пажадана папярэдне прагледзець музычны тэкст з мэтай усведамлення мелодыі, ладатанальнасці, метрарытму, накірунку рухаў галасоў, аб'яднання гукавога суправаджэння ў гарманічныя комплексы, паўторнасці тых ці іншых пабудов і г. д.

Пры эскізным знаёстве з рэпертуарам скарачаецца час працы над творам, але павялічваецца колькасць вывучаемага матэрыялу.

Ігра ў ансамблі адпавядае многім задачам фарміравання комплексу ўменняў і навыкаў (музычна-рытмічных, слыхавога кантролю, рухальна-ігравых, навыкаў самарэгуляцыі эмацыянальнасці і паводзін), садзейнічае станаўленню матывацыйных і аперацыянальных кампанентаў самарэгуляцыі.

Складанне музычнага рэпертуару прадугледжвае педагагічнае накіраванне, факусіраванне на тэму школьнай праграмы і задачы дзейнасці настаўніка музыкі. У вучэбным працэсе патрэбна наглядна і аргументавана раскрываць канкрэтныя перспектывы, варыянты практычнага прымянення вывучаемых твораў.

Выбар рэпертуару, планаванне вучэбнай працы з'яўляюцца найважнейшымі фактарамі ў развіцці прафесіяналізму будучага настаўніка. Пры складанні індывідуальнага плану неабходна імкнуцца да разгляду ўсіх раздзелаў зместу.

За перыяд навучання студэнт павінен вывучыць і падрыхтаваць да выканання не менш за 2 паліфанічныя творы, 2 творы буйной формы, 4 эцюда, 4 п'есы, некалькі акампанементаў са школьнага рэпертуару, дзіцячыя песні і п'есы для слухання (ігра на слых), у тым ліку транспанаванне ў дзвюх-трох танальнасцях, 6-12 твораў эскізнага засваення, у тым ліку акампанементы, здаць выкладчыку не менш за 20 старонак нотнага тэксту па чытанні з ліста.

Выкладчыку прадмета “Музычны інструмент (дадатковы, фартэпіяна)” неабходна пастаянна кантактаваць з выкладчыкамі іншых дысцыплін. Напрыклад, у індывідуальны план навучання ў розныя модулі пажадана ўключаць харавыя партытуры, акампанементы да харавых і вакальных твораў, вакалізы, фартэпіяныя пераклады арыгінальных твораў для баяна, арыгінальныя фартэпіяныя творы, якія ўваходзяць у выканаўчую праграму па прадмеце “Музычны інструмент (асноўны, фартэпіяна)” (методыка паралельнага вывучэння твораў), заданняў, якія выкарыстоўваюцца па сальфеджыю, гармоніі, гісторыі музыкі, аналізе формы.

Прапанаваны вучэбны матэрыял павінен адпавядаць высокім крытэрыям мастацкай і практычнай значнасці.

Змест вучэбнага матэрыялу павінен садзейнічаць развіццю асобы, мэтазгоднасці фарміравання вызначаных ўменняў і навыкаў, адпавядаць рэальным патрабаванням і магчымасцям працэсу навучання згодна прынцыпам сучаснай адукацыі. Заданні павінны вылучацца творчым характарам, пераемнасцю, міждысцыплінарнасцю, арыентацыяй на індывідуальна-асабістыя магчымасці студэнтаў, іх рэальны аб'ём часу.

Падагульняючы залік за ўвесь перыяд навучання ўключае выкананне поліфаніі, буйной формы, п'есы (на памяць). Камісія мае права пазнаёміцца з праграмай за ўвесь перыяд навучання і справаздачай аб яе выкананні, папрасіць выканаць любое-небудзь заданне з розных раздзелаў праграмы. Бягучыя формы кантролю: кантрольны ўрок, акадэмічны канцэрт, паўрочны кантроль з выкарыстаннем рэйтынгавай сістэмы адзнак. Пры праверцы

якасці працы студэнтаў выкарыстоўваюцца ўсе віды кантролю.

Ацэньваючы працу студэнта, неабходна ўдакладніць дасягнутыя рэзультаты ў параўнанні з пачатковым этапам навучання. Пры аб'ектыўных абставінах, з улікам індывідуальных магчымасцей, уводзіцца адтэрміновы кантроль, але аб'ём выкананай праграмы і патрабаванні ў гэтым выпадку ўзмацняюцца.

ПРЫКЛАДНЫ РЭПЕРТУАРДЛЯ ВЫВУЧЭННЯ ПАЛІФАНІЧНЫЯ ТВОРЫ

Бартак Б	Андантэ.
Бах І.	12 п'ес. Нотны сшытак А.М. Бах.
Берковіч І.	Зборнік поліфанічных пес № 4, 7.
Гендэль Г.	Сарабанда рэ мінор. Арыя рэ мінор 3 менуэты.
Гедзіке А.	Прэлюдыя ля мінор, сач. 58. Інвенцыя Фа мажор, Сач. 60.
Глінка М.	2 поліфанічныя п'есы: № 1 Мі-бемолі, мажор, № 2 рэ мінор. Фуга № 3 До мажор.
Ляпуноў С.	П'еса фа мінор.
Лядаў А.	4 рускія народныя песні.
Моцарт В.	Менуэт і бурэ рэ мінор.
Пёрсел Г.	Арыя рэ мінор. Менуэт Рэ мажор.

Творы буйной формы

Бетховен Л.	Санаціны Соль мажор, Фа мажор.
Берковіч І.	Санаціна Соль мажор.
Гайдн І.	Саната Соль мажор. Ч. 2, 3.. „ „
Гедзіке А.	Санаціна До мажор, сач. 36.
Гнесіна Е.	6 маленькіх варыяцый Соль мажор.
Кабалеўскі Д.	Варыяцыі на тэмы рускіх народных песень Фа мажор, Ля мажор, сач. 51.
Моцарт В.	Санаціны До мажор, ч. 1, Сі-бемоль мажор, Фа мажор. Варыяцыі на тэму оперы “Чароўная флейта”.
Рэйнеке К.	Санаціна.
Сарокін К.	Тэма з варыяцыямі ля мінор.

П'ЕСЫ

Аляксандраў А.	5 п'ес «Просьба». Жартоўная.
Бетховен Л.	2 экасезы Мі-бемоль мажор, Соль мажор.
Гедзіке А.	Сач. 6. 20 маленькіх п'ес.
Глінка М.	Полька рэ мінор. Пачуццё.
Кабалеўскі Д.	Сач. 27, сач. 39. Народны танец. Вальс ля-мінор. Песенька і старадаўні танец.
Моцарт В.	Паланез. Гумарэска. Вальнка. 14 п'ес. Контрданс Ля мажор.
Рамо Ж.	Менуэт у форме ронда.
Чайкоўскі П.	Дзіцячы альбом.

Хрэннікаў Т.	Раманс. Пастараль.
Шуман Р.	Альбом для юнацтва.
Гліер Р.	Калыханка. Ронда.
Казлоўскі	Два контрдансы.
Мяскоўскі Н.	Сач. 43, № 1. 10 п'ес.
Тэлеман Г.	Дзве п'есы.
Хачатуран А.	Анданціна.
Штэйнбельт Д.	Адажыю.

Эцюды

Гедзіке А.	Сач. 6. 20 маленькіх п'ес. № 4, 5. Сач. 32. 40 меладычных эцюдаў. Т. 1. Сач. 36. 60 лягчэйшых п'ес. № 13, 14, 22, 26.
Гнесіна Е.	Маленькія эцюды для пачынаючых. Т. 1, 2.
Лешгорн А.	Сач. 65. Эцюды для пачынаючых. Т. 1, 2.
Лемуан А.	Сач. 50, 57. Эцюды.
Ляпуноў С.	Эцюд № 3. Соль мажор.
Чэрні К	Кароткія эцюды. Сач. 139.
Чэрні-Гермер	Эцюды. Т. 1-28.

:

Асноўная

1. Толстых Н. Фортепианное обучение как средство музыкального развития студентов разных специальностей // Фортепианное обучение студентов разных специальностей музыкальных вузов. – М., Музыка, 1987.
2. Крюкова В.В. Музыкальная педагогика. – Ростов на Дону. Феникс, 2002.
3. Лизнева Т.П. Модульно-рейтинговая система в подготовке учителя музыки: учеб.-методическое пособие. – Минск, БГПУ, 2003.
4. Психология музыкальной деятельности: Теория и практика: учебное пособие для студентов музыкальных факультетов высших педагогических учебных заведений под ред. Г.М. Цыпина. – М., Академия, 2003.
5. Баренбойм Л. Фортепианная педагогика. – М., Классика XXI, 2007.
6. Грохов С. Шуман и окрестности. Романтические прогулки по «Альбому для юношества». – М., Классика XXI, 2007.
7. Развитие творческих качеств личности в условиях профессиональной подготовки учителя музыки: сборник научных статей (ред.колл. Е.С. Полякова и др.). – Минск, БГПУ, 2006.

Дадатковая

1. Зимина А.Н. Основы музыкального воспитания и развития детей младшего возраста. М., 2003.
2. Практические аспекты фортепианной подготовки студентов в системе многоуровневого образования. Мн., 1999.
3. Теория и практика музыкально-педагогического образования. Мн., 2002.
4. Шуман Р. Жизненные правила для музыкантов. М., 1953.

3. Канцэртмайстарскі клас

Акампаніраванне і работа над школьна-песенным рэпертуарам.

Фарміраванне навыкаў акампаніравання а жыццяўляецца ў працэсе развучвання вакальных (камерных і харавых) і інструментальных твораў розных стыляў. Сумесная работа з ілюстратарам-вакалістам над вывучэннем рамансаў, народных і школьных песень, акампаніраванне вакальным ансамблям, харавым калектывам і інструменталістам, выкананне п'ес у чатырохручнай перадачы садзейнічае развіццю ансамблевага пачуцця, умення ўвасабляць музычны вобраз у адзіным выканальніцкім плане, выбіраць неабходныя дынамічныя суадносіны, чуйна і сінхронна адгукацца на агагічныя адступленні саліста.

Работа над вакальным творам надзвычай важная для прафесійнага станаўлення настаўніка-музыканта, пашырэння яго музычнага кругагляду. Паэтычны тэкст стварае спрыяльныя ўмовы для раскрыцця эмацыянальнага

зместу твора, абагачае музычны вопыт студэнтаў, дазваляе лепш зразумець заканамернасці выкарыстання сродкаў музычнай выразнасці.

Эфектыўнасць навучання прыёмам работы над вакальным рэпертуарам забяспечваецца дакладнай сістэмай заняткаў і вызначанай паслядоўнасцю праходжання вучэбнага матэрыялу, у аснове якой ляжыць прынцып паступовага ўскладнення фактуры інструментальнага суправаджэння. Рэалізацыя гэтага прынцыпу ажыццяўляецца ў адпаведнасці з наступнай класіфікацыяй тыпаў акампанементаў:

- акампанемент “Гарманічная падтрымка”.
- акампанемент “Чаргаванне баса і акорда”.
- акампанемент “Акордавая пульсацыя”.
- акампанемент “Гарманічныя фігурацыі”.
- акампанемент змешанага тыпу.

На пачатковым этапе авалодання канцэртмайстарскімі навыкамі мэтазгодна выкарыстоўваць вакальныя творы з адным відам нескладанай фактуры. Пасля азнаямлення з рознымі інструментальнымі фактурамі лагічна перайсці да вывучэння акампанементаў змешанага тыпу. Праца над суправаджэннем павінна быць накіравана на рэалізацыю наступных патрабаванняў метадычнага характару:

- дасягнення правільных суадносін галасоў і размеркавання гучнасці;
- удакладнення дынамікі і тэмбравай характарыстыкі гучання пры пераходзе ад уступу да выканання акампанемента;
- аптымальныя суадносіны дынамікі, тэмпу, нюансаў выканання партыі суправаджэння з характарам гучання саліруючага голасу, ансамбля або хору.

У змесце вучэбных заняткаў па канцэртмайстарскім класе важная роля адводзіцца вывучэнню школьна-песеннага рэпертуару, што садзейнічае ажыццяўленню прафесійна-педагагічнай накіраванасці навучання, наакуплення рэпертуарнага запasu, выкарыстоўваемага на ўроках музыкі ў школе, фарміраванню навыкаў самастойнай работы над музычным творам, развіццю і замацаванню неабходных настаўніку канцэртмайстарскіх уменняў і навыкаў.

У залежнасці ад мэтавай устаноўкі школьна-песенны рэпертуар вывучаецца ў наступных формах:

- развучванне для выканання на канцэрце або заліку;
- эскізнае вывучэнне і чытанне з ліста; падбор на слых і транспанаванне;
- спяванне пад уласны акампанемент;
- акампаніраванне студэнтаў-ілюстратару.

Значная колькасць матэрыялу выкарыстоўваецца для замацавання навыкаў хуткай арыенціроўкі ў нотным тэксце пры чытанні з ліста і эскізным праходжанні. Мелодыі і акампанементы могуць транспанавацца з ліста, на слых, пасля папярэдняга азнаямлення. Падрыхтаваную транспазіцыю школьных песень мэтазгодна пець пад уласны акампанемент. Студэнты павінны ўсведамляць значэнне твораў школьнай праграмы для музычна-эстэтычнага і маральнага выхавання школьнікаў, дабівацца яскравага,

эмацыянальнага выканання акампанементу, выразнага прапавання паэтычнага тэксту, умелага выкарыстання прыёмаў кіравання спяваннем навучэнцаў.

Сумяшчэнне музычна-выканальніцкіх дзеянняў

Неабходнасць валодання навыкамі спявання пад уласны акампанемент з выкарыстаннем прыёмаў кіравання спяваннем навучэнцаў абумоўлена зместам работы настаўніка на ўроку музыкі ў школе.

Засваенне навыкаў сумяшчэння ажыццяўляецца пэўна: спачатку адпрацоўваецца кожнае выканальніцкае дзеянне паасобку, другі этап - засвойванне ўмення выконваць іх у абмежаваным спалучэнні (спяванне пад уласны акампанемент, ігра на музычным інструменце з элементамі дырыжыравання), трэці - студэнты пераходзяць да спявання пад уласны акампанемент з выкарыстаннем дырыжорскіх прыёмаў. Умовай паспяховага авалодання навыкамі сумяшчэння музычна-выканальніцкіх дзеянняў з'яўляецца дасканаласць вывучэння кожнага з іх.

Пры фарміраванні навыкаў спявання пад уласны акампанемент ускладненне педагагічнага рэпертуару адбываецца па двух напрамках: ускладняецца фактура суправаджэння і ўзмацняецца самастойнасць вакальнай партыі. Для кожнага тыпу суправаджэння падбіраюцца рамансы і песні ў наступнай паслядоўнасці:

I. Акампанемент дубліруе вакальную партыю.

II. Акампанемент утрымлівае невялікія адхіленні ад вакальнай партыі.

III. Акампанемент уключае асобныя гукі вакальнай партыі.

IV. Мелодыя вакальнай партыі не ўваходзіць у акампанемент.

Спяванне твораў, у якіх саліруючая партыя не дубліруецца акампанеентам, прадстаўляе асаблівую складанасць. Пры вывучэнні рамансаў і песень гэтай групы мэтазгодна па меры неабходнасці ўводзіць элементы вакальнай партыі ў фактуру інструментальнага суправаджэння.

– Сумяшчэнне ігры і дырыжыравання патрабуе выкарыстання наступных прыёмаў кіравання: спявання навучэнцаў як паказ уступлення і ўзяцця дыхання; зняцця гуку рухам галавы; дырыжыравання адной рукой, свабоднай ад выканання акампанементу і г. д.

Для засваення навыкаў сумяшчэння трох музычна-выканальніцкіх дзеянняў прадугледжваецца:

- спяванне і акампаніраванне рамансаў і песень з паказам афтактаў рухам галавы;
- выкананне партытуры харавых твораў са спяваннем розных галасоў і паказам узяцця дыхання рухам галавы ці рукой, свабоднай ад ігры на інструменце;
- дырыжыраванне адной рукой пры спяванні вакальнай партыі і падтрымцы ўласнага спявання выкананнем асноўных гарманічных функцый на інструменце.

Чытанне з ліста, транспанаванне, падбор на слых. Упэўненае і дакладнае чытанне нотнага тэксту садзейнічае інтэнсіўнаму папэўненню

педагогічнаго рэпертуару новымі творамі, пашырэнню музычнага кругагляду, скарачэнню часу падрыхтоўкі да ўрока. Вялікі аб'ём музычнага рэпертуару, якім павінен валодаць настаўнік музыкі, абумоўлівае неабходнасць мэтанакіраванага развіцця і сістэматычнай трэніроўкі гэтага навыку.

Пры чытанні з ліста, эскізным вывучэнні, вакальна-харавай рабоце часта выкарыстоўваюцца прыёмы спрашчэння нотнага тэксту. У спрошчаным варыянце выканання пераўтвараюцца або зусім апускаюцца падгалоскі і ўпрыгожанні, аблягчаюцца і перамяшчаюцца акорды, раскладзеныя гарманічнай фігурацыяй, зводзяцца да асноўных гарманічных функцый, а рытмічна ўскладненыя паслядоўнасці - да элементарнай пульсацыі. Інтанацыйная і рытмічная структуры саліруючага голасу, гарманічная аснова твора захоўваюцца ў нязменным выглядзе.

Пры вывучэнні акампанементаў выяўленне галоўных элементаў інструментальнага суправаджэння – важны этап развіцця творчых прыёмаў свабоднага акампаніравання, да якіх можна аднесці навыкі падбору на слых, транспанавання, спрашчэння, пераўтварэння партыі суправаджэння ў паслядоўнасць гарманічных функцый, пералажэнне вакальных твораў для інструментальнага выканання.

Уменне падабраць цікавы і граматы акампанемент да сучаснай песні, зымправізаваць інструментальныя ўступленні для настройвання школьнікаў да спявання ў зручнай танальнасці, патрэбным тэмпе і характары займае важнае месца ў педагогічным арсенале настаўніка музыкі.

Важнай формай навучання ў канцэртмайстарскім класе з'яўляецца імправізаванае пералажэнне вакальнага твора для інструментальнага выканання шляхам увядзення вакальнай партыі ў акампанемент.

Пошук і адбор зыразных элементаў музычнай мовы, рытму, рэгістра, фактуры садзейнічаюць развіццю самастойнасці і вобраз-насці музычнага мыслення, творчых здольнасцей, волі і праца-здольнасці студэнтаў, што надзвычай важна для ўдасканалення іх педагогічнага майстэрства.

ПРЫКЛАДНЫ РЭПЕРТУАР ДЛЯ ВЫВУЧЭННЯ

Вакальны акампанемент

Булахаў П.	Свидание. Нет, не люблю я вас. Колокольчики мои.
Варламаў А.	Что мне жить не тужить. Красный сарафан. Белеет парус одинокий.
Васіленка С.	Я простая девка на баштане.
Глінка М.	Бедный певец. Жаворонок. Я люблю, ты мне твердила. К Молли. Победитель. Ночной смотр. Скажи, зачем явилась ты. Я помню чудное мгновенье. Уснули голубые. Как сладко с тобою мне быть. Рыцарский романс. Ария Сусаніна, песня Вані, раманс Антаніды, каваціна і ронда

Гайрылін В.	Антаніды з оперы “Іван Сусанін”. Арыя Руслана, каваціна Людмілы з оперы “Руслан і Людмила”. Цыклы: “Русская тетрадь”, “Времена года”, “Немецкая тетрадь”.
Гліэр Р.	Сладко пел душа-соловушка. Ночь идет. О, не вплетай цветов.
Глазуноў А.	Сновидение. Раманс Ніны з музыкі да драмы М. Лермантава “Маскарад”.
Глебаў Я.	Нарочь. Шумливое море.
Гурылёў А.	Внутренняя музыка. Разлука. Вьется ласточка сизокрылая.
Даргамыжскі А.	Влюблен я, дева-красота. Шестнадцать лет. Ночной зефир. Мне грустно. Не скажу никому. Старый капрал. Титулярный советник. Оделась туманами.
Залатароў В.	Еще земли печален вид. Запад гаснет. Приходи.
Іпалітаў-Іваноў М.	Цыкл “Пять японских стихотворений”.
Кабалеўскі Д.	Дзесяць санетаў Шэкспіра. Сем вясёлых песень на словы С. Маршака. Песня Кола з другога дзеяння оперы “Кола-Брюньон”.
Кюі Ц.	Сожженное письмо. Коснулась я цветка. Царскосельская статуя.
Левіна З	Родник. На озере. Оплачу тоску.
Метнер К.	У врат обители святой. Лишь розы увядают. Весеннее успокоение.
Мейтус Ю.	Скворец. Красная ромашка.
Мусаргскі М.	Забытый. Колыбельная Еремушке. По-над Доном сад цветет. Цыклы, “Детская”, “Без солнца”. Песня Варлаама, арыя Барыса з курантамі з оперы “Борис Годунов”. Песня Марфы з оперы “Хованщина”.
Мяскоўскі Н.	Солнце. В альбом. У ручья
Пракоф'еў С.	Болтунья. В твою светлицу. Гадкий утенок. Сквозь снега и туманы.
Пукст Г.	Шелковые травы. Звени, молодость.
Ракаў Н.	Лес.
Рымскі-Корсакаў М.	Восточный романс. На холмах Грузии Октава. Нимфа. Не ветер, вея с высоты. Звонче жаворонка пение. О чем в тиши ночей. Песня Садко “Ой ты, темная дубравушка” з оперы “Садко”. Трэцяя песня Леля з оперы “Снегурочка”. Арыя Лебедзь-птушкі з оперы “Сказка о царе Салтане”.
Рахманінаў С.	Полюбила я на печаль свою. Не пой, красавица, при мне. Здесь хорошо. Островок. В молчании ночи тайной. Весенние воды. Сирень. Сон. Я жду тебя. Отрывок из Мюсэ. О нет, молю, не уходи. Они отвечали.

Рубінштэйн А. Свірыдаў Г.	Клубится волною. Аэра. Певец. Ночь Роняет лес багряный свой убор. Зимняя дорога. Березка. Подъезжая под Ижоры.
Семяняка Ю. Танееў С.	Лес. С другом. Когда, кружась... В дымке-невидимке. Рождение арфы. Бьется сердце беспокойное.
Уласаў А. Чайкоўскі П.	Фонтан у Бахчисарайского дворца. Весна. Скажи, о чем в тени ветвей. Нам звезды кроткие сияли. Ночь. Ни слова, о друг мой. Отчего? Растворил я окно. Забыть так скоро. Колыбельная в бурю. Среди шумного бала. Арыёза Германа, балада Томскага, арыёза Лізы з оперы “Пиковая дама”.
Шапорын Ю.	Еще томлюсь тоской желанья. Медлительной чредой. Дым от костра. Заклинание.
Шэбалін В.	На восходе солнца. Дума матери. Ты обо мне в слезах не вспоминай.
Шастаковіч Д.	Возрождение. Мои стихи. Юноша и дева. Цыкл “Пять дней”.
Бах І.	Рамансы і песні замежных кампазітараў Уходит день. За рекою старый дом. Ты, друг мой.
Бетховен Л.	Аделаида. Прощание Молли. Радость страдания. Люблю тебя. Счастье дружбы.
Брамс І.	Странник. Ода Сафо. Звучат нежней свирели. Как сирень, расцветает любовь моя.
Векерлен Ж.	Серэнада “Приходи поскорее, весна” з оперы “Рюи-Блаз”.
Вагнер Р.	Я сон твой храню. Песня Вальфрама з оперы “Тангейзер”.
Гайдн І. Глюк К.	Лесная сказка. Твоим цветущим берегам. Арыя Арфея “Потерял я Эвридику” з оперы “Орфей”.
Грыг Э.	Песня Сальвейг. Люблю тебя. Сердце поэта. В челне. Сон. Розы. Заход солнца, Детская песенка.
Дэбюсі К. Ліст Ф.	Лунный свет. Чудный вечер. Мандолина. В любви все чудных чар полно. Лорелея.

ГАДАВЫЯ КАНТРОЛЬНЫЯ ПАТРАБАВАННІ

7. Вакальны акампанемент	6 твораў
8. Харавы акампанемент	2 творы
9. Рамансы ў транспарце	4 творы
10. Школьна-песенны рэпертуар	8 твораў
11. Чытанне з ліста	
12. Аранжыроўка песні	2 творы

ЭКЗАМЕН

1. 1 раманс з ілюстратарам.
2. Выкананне дзяржаўнага гімна РБ.
3. 4 песні школьнага рэпертуара.
4. 1 раманс у траспарце.

Літаратура

Асноўная

7. Искусство концертмейстера. Основные репертуарные произведения пианиста-концертмейстера: Учеб. пособие для муз. вузов. – СПб: Композитор, 2004. – 112 с.
8. Кубанцева Е.И. Концертмейстерский класс: Учеб. пособие для студентов музыкальных факультетов педагогических вузов. – М.: Академия, 2002. – 184 с.
9. Беларускі сшытак: Хрэстаматыя беларускай фартэпіянай музыкі. – ч. 1 і 2. – Мн.: БДПУ імя М. Танка, 2004, 2005. – 110, 103 с.
10. Сборник песен школьного репертуара для работы в концертмейстерском классе. – Мн.: БГПУ им. М. Танка, 2001, 2002. – 78 с., 86.
11. Шендерович Е. В концертмейстерском классе. – М., 1996.
12. Корыхалова Н. За вторым роялем. – Саб., – 2006– 549 с.

Дадатковая

1. Р. Паулс. Птичка на ветке. – Песни для детей. – СПб: Композитор, 2003. – 30 с.
2. Пойте с нами: Учебное пособие. – СПб: Композитор, 2003 – 55 с.
3. Русский шлягер: Сборники песен и романсов для голоса и фортепиано. – ч. 1–3. СПб: Композитор, 1998. – 40 с., 41 с., 40 с.
4. Н.Ф. Червоная. Музыкальное королевство. – Мн: Изд-во «Четыре четверти» – 2002 . – 83 с.
5. Русский романс. – СПб: Композитор, 2004. – 106 с.

6. Аве Мария. Для голоса и фортепиано. – СПб: Союз художников, 2001. – 41 с.

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

3. Практический раздел

Алгоритмы выполнения ключевых педагогических задач в самостоятельной работе студентов с музыкальными произведениями

Как известно, ключевой профессиональной задачей учителя музыки и преподавателя фортепиано является исполнительская и вербальная интерпретация музыкального произведения и его художественно-педагогический анализ сквозь призму решения тех или иных педагогических задач. Однако, специфика обучения фортепиано такова, что часто из-за дефицита времени совершенствованию подобных видов деятельности не уделяется должного внимания. Многолетний педагогический опыт доказал, что использование специально разработанных заданий существенно облегчает подготовку студентов к проведению контрольных срезов и в результате, повышает качество их подготовки к осуществлению будущей профессиональной деятельности.

Предлагаемые задания разработаны с учетом специфики как профессии «учитель музыки», так и «преподаватель фортепиано», и представляют варианты наиболее типичных задач, выполнение которых в процессе самостоятельной подготовки студентов существенно повышает профессионально-педагогическую направленность обучения и задает естественное оптимальное наполнение дидактического комплекса музыкально-образовательной среды.

Задания скомпонованы таким образом, что по сути являются оптимальными алгоритмами решения различных педагогических задач, успешное выполнение которых способствует творческому эталонному осуществлению тех или иных видов деятельности. Задания разработаны для введения в процесс преподавания фортепиано, однако с успехом могут использоваться в процессе преподавания всех дисциплин музыкально-исполнительского цикла: вокала, баяна и аккордеона, хорового дирижирования. Принципиально, что они задают логику и

последовательность работы с музыкальным произведением и легко могут быть дополнены в соответствии с конкретными задачами и этапом учебного процесса.

Первая серия заданий

Художественно-педагогический анализ произведения

1. Продумайте наиболее вероятный замысел, концепцию произведения. Отталкиваясь от истории создания произведения, используя те факты из жизни и биографии композитора, которые относятся к периоду его сочинения, а также сведения об эпохе в которой творил композитор (и другую необходимую информацию), постарайтесь обосновать свое предслышание и понимание произведения.

2. Проанализируйте стиль произведения:

а) проанализируйте ***стиль эпохи, в которой творил композитор:***

- проникните в дух эпохи того исторического периода, познакомьтесь с идеями, господствовавшими в культуре того времени, характерными сюжетами в музыке, живописи и литературе;
- проанализируйте традиции фиксации указаний (динамических, интонационных, агогических, педальных и т.д.), господствовавших в период сочинения произведения;
- проанализируйте различные редакции произведения, сравните преимущества и недостатки, обоснуйте достоинства выбранной вами редакции;
- ознакомьтесь с особенностями звукоизвлечения и конструкции фортепиано того времени;

б) проанализируйте ***индивидуальный стиль композитора:***

- изучите индивидуальные особенности композиторского письма, творческого почерка и манеры сочинения;
- ознакомьтесь со всеми фортепианными произведениями и всем творчеством композитора;

- сравните сочинения, написанные в различные периоды жизни композитора (ранние, средние и поздние годы жизни);
- проанализируйте различия в стиле того или иного периода жизни композитора, сравните ранний, юношеский, зрелый и поздний стили;
- прочитайте музыковедческую и методическую литературу о творчестве композитора и о данном произведении, ознакомьтесь с историей создания произведения;
- ознакомьтесь с личностью композитора и особенностями его жизненного пути, если это возможно прочтите его дневники, художественную литературу, в которой рассказывается о личности композитора, воспоминания его современников и близких людей, посмотрите художественные фильмы о его жизни.

в) проанализируйте **особенности национального стиля и национального менталитета той страны, в которой жил и творил композитор:**

- обобщите и охарактеризуйте систему определенных признаков общности, свойственных творчеству нации или народности, проявляющихся в отдельных произведениях, в творчестве композитора, в различных направлениях и школах данной национальной культуры(независимо от этапов исторического развития);
- выделите и охарактеризуйте типичные особенности творчества композиторов одной страны, своеобразие менталитета представителей данной национальной культуры и композиторской школы(Русская музыка, Белорусская музыка ,Французская музыка и т .д.).

3.Продумайте, какое содержание передает композитор, какие мысли, идеи, чувства, настроения, характер, образная сфера запечатлены в произведении.

4.Выясните, как это содержание отражено в музыке, какими средствами музыкальной выразительности оно воплощается. Вычлените наиболее выразительные интонации, темы-носители музыкального образа. Остановите

внимание на мелодии, темпе, ритме, динамике, тембре, типе фактуры, форме, драматургии, жанре, организованных в систему средств передачи содержания произведения.

5. Проанализируйте и объясните различие в характере музыки между похожими частями, например между экспозицией и репризой, вступлением и заключением. Согласуйте изменения с трансформацией темы и музыкального образа.

6. Аргументируйте выбор тех или иных средств музыкальной выразительности, тембров, регистров, гармонических средств, красочных созвучий, повторения одной и той же фразы или темы для создания и трансформации музыкального образа.

7. Определите динамический диапазон произведения. Рассмотрите кульминации и их роль в трансформации музыкального образа. Свяжите изменения в агогике и динамике с изменениями характера музыки и развитием музыкального образа.

8. Раскройте свою исполнительскую концепцию, трактовку произведения, основываясь на идее, содержании и музыкальном образе произведения.

9. Аргументируйте адекватность своей трактовки, отталкиваясь от истории создания, стиля и жанра произведения, используемых средств музыкальной выразительности, а также типа фактуры, лада, типичных гармонических оборотов и т.д.).

10. Продумайте различные варианты словесной интерпретации произведения, выберите и аргументируйте свою интерпретацию произведения, наиболее соответствующую вашему пониманию и имеющимся знаниям о произведении (с учетом возрастных и индивидуальных особенностей конкретной слушательской аудитории).

11. Расскажите о музыкальном произведении с необходимой полнотой, привлекая различные сведения, проясняющие вашу интерпретацию. Используйте дополнительную информацию из различных областей знаний,

прямо или опосредованно соотносящуюся с произведением: истории, различных видов и жанров искусств(живописи, литературы, архитектуры, балета, оперы),примеров действительности. Проведите интересные сравнения и сопоставления, найдите аналогии и параллели, содействующие углубленному пониманию произведения.

12.Рассмотрите педагогическую целесообразность использования этого произведения в школе на уроках музыки. Определите различные варианты его использования для методического решения задач учебно-воспитательного процесса:

- как материал для музыкальной иллюстрации(характеристика определенного настроения, раскрытие и конкретизация какого-либо образа, различных черт человеческого характера, изображение картин природы и т.д.)
- как материал, иллюстрирующий изобразительные и выразительные возможности фортепиано
- как произведение для разучивания или слушания и т.д.

13.Уточните, какому возрасту и какой аудитории(более или менее подготовленной) наиболее доступно рассматриваемое произведение.

14.Продумайте, как это произведение можно использовать для оказания или усиления эмоционального воздействия: активизации внимания и слушательского интереса, создания нужного настроения, активизации восприятия.

15.Рассмотрите варианты использования произведения с образовательной целью: для ознакомления со средствами музыкальной выразительности, с различными формами, стилями, жанрами; для развития музыкальных способностей, навыков и умений(в процессе слушания или разучивания).

16.Проанализируйте произведение под углом зрения его воспитательных возможностей. Продумайте все воспитательные задачи,

которые можно решить, используя данное произведение в целях нравственного, патриотического и эстетического воспитания.

17. Продумайте, для раскрытия какой конкретной темы(или нескольких тем) школьной программы наиболее уместно использовать рассматриваемое произведение. Конкретизируйте варианты применения произведения с указанием класса, темы школьной программы- четверти и урока. Уточните формы и способы работы с сочинением, временной регламент подачи материала и т.д.

а) найдите аспекты анализа произведения, способствующие более яркому освещению всей темы, какой-либо ее части или отдельного вопроса.

б) выделите части, эпизоды, фразы, мелодии, интонации, предложения и элементы музыкальной ткани, которые можно использовать для фрагментарного показа с определенной методической целью. Например, для объяснения ритма, размера, ознакомления с музыкальной речью и т.д. Сыграйте выпукло и рельефно тот фрагмент, на котором хотите заострить внимание.

18. Обдумайте какие внеклассные мероприятия можно провести, целиком или частично используя данное произведение. Используйте указания а) и б) предыдущего предписания.

19. Продемонстрируйте фрагмент урока музыки на материале работы с данным музыкальным произведением(используя метод «воображаемой аудитории»). Четко определите адресат - возраст учеников, их индивидуальные особенности восприятия и уровень музыкальных знаний, тему, цель и задачи урока, временной регламент подачи материала, конкретные задачи и предполагаемые результаты педагогического воздействия.

Вторая серия заданий

Методико-исполнительский анализ произведения

1. Мысленно, а затем эскизно просмотрите изучаемое произведение, сыграйте его с листа от начала до конца.

2. Определите свой эмоциональный отклик на сочинение.

3. Выполните №№ 1,2 первой серии заданий. Продумайте первоначальный замысел и исполнительскую концепцию произведения. Разработайте исполнительский план произведения (используя необходимую информацию, полученную в ходе выполнения предыдущих «предписаний»-заданий первой серии).

4. Раскройте художественную ценность произведения, стилевые и жанровые особенности произведения (обобщите информацию, полученную в ходе выполнения №№ 1,2 первой серии заданий).

5. Актуализируйте сведения об эпохе, в которой творил автор сочинения. Вспомните характерные черты и особенности действительности тех лет, общественно-исторические условия и так далее, то что может содействовать оживлению образной сферы и более ярко высветит предполагаемый замысел и концепцию произведения.

6. Ознакомьтесь подробнее с творчеством изучаемого композитора-произведениями различных жанров и форм (инструментальными, оркестровыми, вокальными, вокально-симфоническими и т.д.). Подберите сочинения по каким-либо основаниям, близкие данному произведению. Продумайте, какие образные сравнения, навеянные их характером можно использовать для создания или усиления «иллюстративности» вашей интерпретации.

7. Ознакомьтесь с творчеством представителей смежных видов искусств-современников изучаемого композитора. Найдите параллели и аналогии между рассматриваемым произведением и их творениями. Продумайте как образы, созданные в их творчестве можно использовать для кристаллизации предполагаемой концепции сочинения. Отберите те из них, которые могут

служить посылкой к созданию вашей интерпретации сочинения(в том числе вербальной).

8.Ознакомьтесь с творчеством композиторов, писателей, поэтов, художников, скульпторов, кинорежиссеров и т.д. , **близких** по тем или иным признакам творчеству изучаемого композитора. Выявите и охарактеризуйте те черты сходства (в философских воззрениях, образной сфере и т.д.) которые их роднят. Рассмотрите более подробно произведения, которые более всего перекликаются с данным сочинением. Подумайте, какие образы наиболее всего проясняют и углубляют ваше понимание содержание произведения.

9.Актуализируйте свои жизненные и художественные впечатления, ассоциации, которые могли бы сделать ярче и нагляднее музыкальный образ изучаемого сочинения: воссоздайте в воображении образы, запечатленные в произведениях других видов искусств, картины природы и действительности и т.д.

10.Опишите эмоционально-образное содержание произведения, используя вербальные сравнения и эпитеты, используемые в музыкознании ,теории и методике фортепианного исполнительства.

11.Сравните различные редакции произведения (если они существуют) и обоснуйте преимущества выбранной вами редакции.

12.Внимательно и детально разберите нотный текст. Проанализируйте средства музыкальной выразительности, а также тип фактуры, своеобразие гармонических оборотов и т.д. в контексте работы над музыкальным образом.

13.Проанализируйте средства и способы решения различных исполнительских задач(работа над интонацией, штрихами, фразировкой, динамикой, аппликатурой, агогикой, звукоизвлечением, педализацией и т.д.).

14.Проанализируйте форму произведения и рассмотрите драматургию произведения.

15. Определите динамический диапазон произведения. Рассмотрите кульминации и их роль в создании и трансформации музыкального образа. Расставьте кульминации по степени значимости. Свяжите изменения в агогике и динамике с изменениями характера музыки и развитием музыкального образа, наметьте самую яркую кульминацию произведения.

16. С учетом полученных знаний продумайте еще раз, уточните и обоснуйте рабочую гипотезу (черновой вариант) исполнительской интерпретации произведения.

17. Прослушайте в записи эталонное звучание произведения. Проанализируйте различные интерпретации произведения в исполнении авторитетных концертных пианистов, корифеев фортепиано (с целью обогатить ваше предварительное слышание). Проанализируйте достоинства и наиболее удачные места исполнения.

18. Рассмотрите альтернативные варианты аппликатуры, фразировки, интонирования, артикуляции, динамики, агогики, педализации и т.д. Выберите и аргументируйте вариант, наиболее соответствующий раскрытию музыкального образа и драматургии произведения.

19. Проанализируйте как исполнительские трудности, так и средства их преодоления,

20. Проанализируйте технические трудности, сложные места, и продемонстрируйте пути совершенствования пианистического мастерства.

21. Придумайте на материале произведения упражнения, способствующие устранению «заботящих узлов» (трудных мест, требующих особого внимания) и преодолению технических затруднений.

22. Четко поставьте учебные задачи и продемонстрируйте разнообразные способы их решения.

23. Продумайте вашу словесную интерпретацию музыкального образа и способы передачи образной сферы произведения. С этой целью:

-обобщите все ассоциации, которые помогли вам в кристаллизации и прояснении вашей концепции произведения;

-придумайте свои ассоциации, вызывающие эмоциональный отклик на произведение и способствующие яркости и выразительности исполнения (если это уместно);

-придумайте название частей произведения (в том случае если оно программное и имеет название), в противном случае - дайте условное название всей пьесе (если это возможно);

-придумайте эпитеты, слова, которые вводят в поэтику произведения и как «эпиграф» настраивают на передачу музыкального содержания(обогащите свой словарный запас эпитетами, сравнениями, принятыми в музыкознании и методике преподавания фортепиано).

24.Рассмотрите педагогическую целесообразность использования этого произведения в школе на уроке фортепиано. Определите максимально возможные варианты его использования с целью совершенствования различных сторон пианистического мастерства.

25. Определите в каком классе и с какой методической целью предпочтительнее использовать это произведение.

26.Продемонстрируйте фрагмент урока фортепиано на материале работы с данным музыкальным произведением (реализуя направленность на предполагаемого обучающегося).Четко определите адресат - возраст ученика, его индивидуальные особенности, уровень развития музыкальных способностей, цель, задачи и предполагаемые результаты педагогического воздействия, формы и методы работы над произведением, временной регламент и т.д.

**Комплекс творческих заданий
для самостоятельной подготовки студентами
исполнительской программы**

1. Этап изучения жизненного и творческого пути композитора, поиска музыкально-теоретических и историко-культурных подходов к будущей исполнительской интерпретации произведения.

Задания:

- Уточните годы жизни и основные факты биографии автора исполняемого Вами произведения (семья, образование, профессиональная деятельность и т.д.).
- Раскройте сущность художественного направления в искусстве, доминирующего в эпоху жизни композитора.
- Проведите анализ творчества композитора (этапы становления индивидуального стиля, предпочитаемые художественные идеи, темы, образы, музыкальные жанры и формы и т.д.)
- Найдите упоминания в музыковедческой литературе об истории создания произведения (если таковая имеется), о различных его редакциях с целью уточнения авторского замысла.
- Восстановите в памяти фортепианные произведения композитора, исполняемые Вами ранее, пополните свой репертуар за счёт эскизного изучения новых произведений.
- Послушайте изучаемое произведение в записи, оцените его различные исполнительские интерпретации.
- Расширьте свои музыкально-слуховые представления о стиле автора в процессе прослушивания других его произведений.

2. Этап предварительного визуального анализа нотного текста, «предчувствия» творческого замысла композитора.

Задания:

- Определите по названию произведения, дополнительным авторским ремаркам (программе, посвящению, эпиграфу, сносам и т.п.) возможную эмоционально-образную программу произведения, жанр или музыкальную форму.
- Расшифруйте итальянские или графические обозначения темпа, метроритма, агогики, тональности, динамики, способов артикуляции, туше, аппликатуры и педализации.
- Воспользуйтесь метрономом, с целью наиболее точного воспроизведения в дальнейшем предложенного автором темпа произведения.
- Оцените доминирующий тип фактуры в произведении, особенности мелодии, ритма, гармонии, ладотональных и регистровых сдвигов, динамических переходов, кульминаций и т.п.
- Найдите и отметьте в тексте контуры музыкальных построений, определите строение музыкальной формы.

- Отметьте в тексте визуальные признаки жанра и авторского стиля (к примеру, признаки классической сонаты: гомофонно-гармонический тип фактуры, классическая гармония, обилие мелизмов, «эхообразная» динамики, симметричность строения формы и т.д.).
- Выделите в тексте эпизоды, повышенной для Вас технической сложности (пассажи, репетиции, длительные тремоло или трели и др.)
- Сопоставьте различные редакции произведения, зафиксируйте в нотном тексте варианты редакторских указаний.
- Сформулируйте для себя основные репетиционные задания, которые необходимо Вам будет выполнить в процессе детальной работы над произведением.

3. Этап исполнительского освоения музыкального произведения, звуковой реализации авторского замысла.

Задания:

- Прочитайте нотный текст с листа в удобном для Вас темпе, фиксируя внимание на адекватном его переводе в реальное звучание. Исключите появление в Вашем исполнении фальшивых нот, неточного метро-ритмического рисунка, ошибок в воспроизведении динамических, артикуляционных и других указаний.
- Уточните первоначальные Ваши представления о содержании музыкальной образности всего произведения (лирический, драматический, скерцозный и т.д.), о жанровых и стилевых особенностях исполнения произведения.
- Приступите к детальной интонационной работе, предполагающей выявление эмоционально-образного содержания мельчайших музыкальных построений (мотивов, фраз) и выразительного их исполнения.
- Прodelайте интонационную работу в партиях обеих рук, постоянно обращая своё внимание на правильность выбора исполнительских средств (тембро-динамической нюансировки, агогического отклонения, рисунка пианистических движений, туше, способов фразировки и педализации).
- Оцените характер интонационного развития в пределах более крупных музыкальных построений (предложений, периодов, частей), воспроизведите в исполнении изменчивость эмоциональных состояний и образов.
- Оцените роль звукоизобразительных эффектов в произведении, добейтесь в исполнении их ассоциативной узнаваемости.
- Задумайтесь над драматургическим решением сочинения, проследите за развитием музыкального образа от вступления до коды.
- Определите местоположение и значение кульминационных зон в сочинении и организуйте посредством использования звуковых эффектов движения (динамических волн, темпо-агогических изменений, варьирования плотности фактуры, тембро-динамического и

артикуляционного соподчинения кульминаций и т.д.) последовательное развёртывание музыкального сюжета.

- Сочетайте детальную работу над произведением с исполнением его целиком. Постепенно «собирайте» музыкальную форму, восстанавливая метро-ритмическую основу произведения и требуемый темп, объединяя мелкие построения в более крупные, тщательно прорабатывая интонационно-смысловые связки между частями, сохраняя на протяжении всего исполнения артикуляционные, колористические особенности авторской стилистики и т. п.
- Уделите должное внимание двигательнo-техническим задачам в произведении, отдельно отшлифуйте технически трудные места, добиваясь выразительного их исполнения.
- Повторно послушайте изучаемое произведение в записи, с новых позиций взгляните на качество звукового решения исполнителем и Вами эмоционально-образных, жанровых, стилистических и др. музыкально-исполнительских задач.

4. Этап запоминания музыкального произведения наизусть, развития мнемических способностей исполнителя.

Задания:

- Оцените объём музыкального текста, который к этому этапу работы над произведением Вы смогли без усилий выучить наизусть, выделите те фрагменты, которые с трудом укладываются в память и потребуют повторного детального визуального и музыкально-слухового анализа.
- Используйте в работе различные методы активного запоминания: («умозрительного» запоминания без опоры на реальное звучание; многократных, целенаправленных повторений изучаемого фрагмента; сольфеджирования, вокализации, подтекстовки мелодической линии; исполнения произведения, не глядя в ноты и на клавиатуру; записи нотного текста по памяти и т.д.).
- Выучите наизусть партии каждой руки, добиваясь в них технической свободы и необходимого звуко-интонационного результата.
- Объединяйте все отдельно выученные наизусть фрагменты в более крупные музыкальные построения, добиваясь в итоге непрерывного, безостановочного исполнения всего произведения.
- Повторяйте музыкальное произведение систематически, не допускайте длительных перерывов в занятиях, во избежание забывания текста, рисунка пианистических движений, а также сопутствующих музыке Ваших эмоциональных переживаний.
- Чередуйте исполнение произведения наизусть с игрой по нотам, тем самым продолжайте самым тщательным образом осуществлять детальную визуальную, интонационно-образную и техническую работу.
- Отложите на незначительное время (не более недели) выученное Вами произведение, с целью выявления, в дальнейшем, в тексте полностью или частично забытых фрагментов.

- Возобновите после перерыва в занятиях активную работу по закреплению в памяти всего произведения и его отдельных эпизодов, помня о том, что этот процесс должен продолжаться вплоть до концертного выступления.
- Тренируйте свою память и музыкальное мышление, периодически возвращаясь к исполнительскому репертуару, который осваивался Вами в музыкальной школе, в училище, на первых курсах университета.

5. Этап подготовки музыкального произведения к концертному выступлению, выявления артистического потенциала исполнителя.

Задания:

- Качественно подготовьте произведение к публичному выступлению задолго до его официальной презентации на зачёте или экзамене, отведите не менее 2-3 недель для предконцертных репетиций.
- Сочетайте в своих занятиях исполнение произведения с предварительным разыгрыванием и без него.
- Воспользуйтесь аудиозаписывающей аппаратурой для фиксации Вашего исполнения, проанализируйте положительные и отрицательные стороны Вашей подготовки.
- Проводите свои индивидуальные занятия не только в домашних условиях, но и в концертном (школьном) зале, соизмеряйте своё исполнение с акустическими возможностями разных по объёму помещений.
- Часто исполняйте произведение для воображаемой слушательской аудитории, запоминайте моменты появления волнения и как следствие этого потери текста. Дополнительно проработайте проблемные места и проконтролируйте их качество при последующих исполнениях.
- Используйте все возможности для выступления перед реальным слушателем (коллегами, родителями, учащимися класса и т.д.) в камерной обстановке (в домашних условиях, на уроке и т.д.) и на школьных концертах.
- Увеличивайте количество репетиций непосредственно перед публичным выступлением.
- Опробуйте заранее технические и тембро-динамические возможности инструмента, на котором предстоит исполнять программу.
- Адекватно оцените проделанную Вами пианистическую работу в контексте предъявляемых кафедрой фортепиано требований к исполнению музыки, во избежании лишних волнений, связанных с боязнью получения низких баллов.

6. Этап создания педагогической интерпретации музыкального произведения, предварительного анализа ситуации слушания или исполнения музыки в школе.

Задания:

- Рассмотрите исполняемое Вами произведение в ранге музыкального дидактического материала и предположите возможности его использования в Вашей педагогической деятельности (в качестве произведения для слушания на уроках музыки или исполнительского освоения на уроках фортепиано или в качестве музыкальной иллюстрации к театральной постановке и т.д.).
- Оцените степень актуальности содержания музыкального произведения для учащихся определённой возрастной категории.
- Определите, на каком этапе музыкального образования школьников (год музыкального обучения) целесообразно вводить в программные требования освоение данного произведения.
- Сформулируйте тему четверти и образовательную цель уроков, в рамках которых будет осваиваться произведение.
- Подумайте, какие духовно-нравственные представления, специальные музыкальные знания и умения, опыт творческой деятельности Вы будете формировать у школьников на основе изучения биографии композитора и исполняемого Вами произведения.
- Спрогнозируйте формы музыкально-познавательной деятельности учеников на уроке (слушание произведения, интонационный анализ, совместное исполнение с учителем, самостоятельное исполнение и т.д.)
- Определите содержание методов и методических приёмов музыкального развития школьников, позволяющих активизировать их познавательный интерес к данной музыке.
- Подготовьте комплекс творческих заданий для учащихся, которые помогли бы школьникам сконцентрировать внимание на изучении определённых жизненных и музыкальных явлений (истории создания сочинения, смежных видов искусств, музыкального образа произведения, музыкальной формы, динамики, ритма и т.д.)
- Подойдите с профессиональной требовательностью к собственной исполнительской деятельности на уроке, подготовьтесь к художественно-полноценной музыкально-исполнительской и вербальной интерпретации произведения на уроке.

Информация о сайтах, где можно найти ноты музыкальных произведений программы по фортепиано, концертмейстерскому классу, дополнительному инструменту

Найти ноты:

ВОКАЛЬНЫЙ АРХИВ АЛЕКСАНДРА КОНДАКОВА. На сайте выложен архив вокальной музыки - собрание Александра Кондакова. Более 6000 тысяч арий, песен, романсов для голоса и **фортепиано**, произведения русских и зарубежных композиторов, народные песни, детские песни. Также ссылки на нотные архивы другой тематики.

<http://www.notarhiv.ru/vokal.html>

Нотный архив Б. Тараканова

<http://notes.tarakanov.net/>

Нотная библиотека классической музыки

<http://nlib.narod.ru/>

Главная нотная библиотека

<http://nlib.org.ua/>

Нотный архив России

<http://www.notarhiv.ru/>

Нотная библиотека сайта «Фортепиано в России»

<http://www.piano.ru/library.html>

Нотный архив популярной музыки

<http://nephelemusic.ru/forum/>

Послушать и скачать музыкальный материал:

Архив классической музыки

<http://classic-online.ru/>

Популярная и классическая музыка

<http://mp3.tut.by>

Прочитать о музыке, методике её преподавания и не только:

Музыкальная библиотека

<http://libnote.ru/>

4. Раздел контроля знаний
КРИТЕРИИ ОЦЕНОК ВЫСТУПЛЕНИЙ СТУДЕНТОВ
(анализ концертов, контрольный урок, зачет, экзамен)

10	Безошибочное осмысленное эмоционально яркое исполнение, демонстрирующее творческий потенциал студента. Художественно-исполнительские средства (качество звучания, темп, формообразование, фразировка, динамика, агогика, педализация) соответствуют характеру произведения, его стилю и жанру.
9	Осмысленное, эмоционально яркое образное исполнение, свидетельствующее о развитой музыкально-пианистической культуре студента. Допустимы 1-2 незначительные технические погрешности случайного характера.
8	Уверенное осмысленное исполнение. Допустимы погрешности (2-3) в области техники игры и педализации, не влияющие на целостность музыкального образа.
7	Уверенное осмысленное исполнение, выявляющее недостатки студента в области культуры звучания, педализации. Отличается недостаточной технической свободой.
6	Исполнение не совсем уверенное. Отражает эмоциональную и техническую скованность студента, имеет текстовые неточности и недостаточное соответствие темпа характеру произведения.
5	Исполнение неуверенное, с ошибками и сбоями, свидетельствующими о недостаточной подготовленности студента (ритмические неточности, техническая «грязь», отдельные фальшивые ноты, искаженный темп, непродуманная педализация). Однако произведение исполняется полностью волевыми усилиями исполнителя.
4	Неуверенное знание текста, влекущее за собой общую исполнительскую скованность, отсутствие педализации, многочисленные неточности и ошибки.
3 2 1	Исполнение с грубыми текстовыми ошибками, многочисленными сбоями в игре, свидетельствующими о неподготовленности студента к выступлению

5. Вспомогательный блок

Рекомендуемая литература по методике обучения игре на фортепиано

1. Алексеев А.Д. Методика обучения игре на фортепиано. Изд.3 – М.:Музыка, 1978
2. Алексеев А.Д. Из истории фортепианной педагогики: Хрестоматия. Киев, 1974
3. Баренбойм Л.А. Вопросы фортепианной педагогики и исполнительства. Л.: Сов.комп., 1981
4. Баренбойм Л.А. Путь к музицированию. Л.: Сов.комп., 1989
5. Бодки Э. Интерпретация клавирных произведений И.С.Баха. М.: Музыка, 1993
6. Браудо И.А. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе. Изд.3. Л.: Музыка, 1979
7. Браудо И.А. Полифоническая тетрадь. М.: Музыка, 1966
8. Брянская Ф.Д.Формирование и развитие навыка игры с листа в первые годы обучения пианиста.-М.: ОООИздательский дом «Классика-21 », 2005.-68с.
9. Булатова Л.Б. Стилиевые черты артикуляции в фортепианной музыке XVIII и первой половины XIX вв. М.: Музыка, 1991
- 10.Вицинский А. Процесс работы пианиста-исполнителя над музыкальным произведением. – М., 2008
- 11.Вопросы музыкальной педагогики. Вып. 1-6. М.: 1979-1981, 1983-1985
- 12.Вопросы фортепианного исполнительства. Сост. и ред. М.Соколов. Вып. 1-4.М.,1965, 1968, 1973, 1976
- 13.Вопросы фортепианной педагогики. Под ред. В Натансона. Вып. 1-4. М., 1963, 1967, 1971, 1976
- 14.Выдающиеся пианисты-педагоги о фортепианном искусстве. Сост. и ред. С.Хентова. М.-Л., 1966
- 15.Гат И. Техника фортепианной игры. М.-Будапешт, 1967
- 16.Голубовская Н.И. Искусство педализации (о музыкальном исполнительстве). Л.: Музыка, 1985
- 17.Гофман И. Фортепианная игра. М., 1961
- 18.Гутерман В. Возвращение к творческой жизни. Екатеринбург, 1994
- 19.Калинина Н.П.. Клавирная музыка Баха в фортепианном классе. М.: Музыка, 1974
- 20.Карпычев, М. Практика пианизма. Размышления и советы: учебное пособие.– Новосибирск: Из-во НГОНБ, 2007. –232с. – В надзаг. Новосиб. гос. консерватория (академия) им. М.И.Глинки
- 21.Касьяненко Л.О. Работа пианиста над фактурой: пособие по изучению исполнительской интерпретации фактуры фортепианного произведения.-К., НМАУ, 2003.-168с.-(Для высших муз.уч.заведений)
- 22.Коган Г. Работа пианиста. М., 1979
- 23.Корто А. О фортепианном искусстве. Сост. и ред. К.Аджемов. М., 1965

- 24.Корыхалова Н. Играем гаммы. М.: Музыка, 1995 Кременштейн Б. Воспитание самостоятельности учащегося в классе специального фортепиано. М., 1966
- 25.Корыхалова Н. Интерпретация музыки: теоретические проблемы музыкального исполнительства. – М., 1979
- 26.Корыхалова Н. За вторым роялем. – СПб., 2006
- 27.Кременштейн Б.Л. Педагогика Г.Г. Нейгауза. М.: Музыка, 1984
- 28.Кубанцева Е.И. Концертмейстерский класс: Учеб.пособие для студ.высш.пед.учеб.заведений.-М.:Издательский центр «Академия»,2002.-192с.
- 29.Левин И. Основные принципы игры на фортепиано. – М., 1978
- 30.Либерман Е.Я. Работа над фортепианной техникой. М.:Музыка, 1971
- 31.Либерман Е.Я. Творческая работа пианиста с авторским текстом. М.: Музыка, 1988
- 32.Люблинский А. Теория и практика аккомпанемента. Методические основы. – Л., 1972
- 33.Любомудрова Н.А. Методика обучения игре на фортепиано. М.:Музыка, 1982
- 34.Ляховицкая С. О педагогическом мастерстве. Л., 1963
- 35.Ляховицкая С.М. Задания для развития самостоятельных навыков при обучении фортепианной игре. Изд.3. Л.: Музыка, 1975
- 36.Майкапар С. Как работать на рояле. Л.: Музгиз, 1963
- 37.Малинковская А.В. Фортепианно - исполнительское интонирование. М.: Музыка, 1990
- 38.Мартинсен К.А. Индивидуальная фортепианная техника (на основе звукотворческой воли). М.: Музыка, 1966
- 39.Месснер В. Аппликатура в фортепианных сонатах Бетховена. М., 1962
- 40.Метнер Н. Повседневная работа пианиста и композитора. Сост. М.Гурвич, Л.Лукомский. М., 1979
- 41.Милич Б.Е. Воспитание пианиста. Киев: Музична Україна, 1964
- 42.Мильштейн, Я. Очерки о Шопене / Я.Мильштейн. – М.:Музыка, 1987. –176с.
- 43.Музыкальное воспитание в современном мире. Материалы 9-ой конференции Международного общества по музыкальному воспитанию (ИСМЕ). М., 1973
- 44.Мильштейн Я.И. Хорошо темперированный клавир И.С.Баха и особенности его исполнения. – М., 2001.
- 45.Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры. Изд.5. М.: Музыка, 1988
- 46.Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма. М.: Музыка, 1980
- 47.Носина В. Символика музыки И.С. Баха. Тамбов, 1993
- 48.Перельман, Н. В классе рояля /Н.Перельман. – М.: Музыка, 1970. – 45с.
- 49.Понизовкин Ю. Рахманинов – пианист, интерпретатор собственных произведений. М., 1965

50. Ражников В.Г. Диалоги о музыкальной педагогике. – М., 1994
51. Савшинский С. Пианист и его работа. Л., 1961
52. Савшинский С. Режим и гигиена работы пианиста. Л., 1963
53. Савшинский С.И. Работа над музыкальным произведением. Л.: Сов.комп., 1961
54. Сб.: Как исполнять Гайдна. М., 2003
55. Как научить играть на рояле. – М., 2009
56. Сб.: Как исполнять Моцарта. М., 2003
57. Сб.: Как исполнять Бетховена. – М., 2007
58. Сб.: Как исполнять Шопена. – М., 2009
59. Сб.: Как исполнять Рахманинова. М., 2003
60. Сб.: Как исполнять импрессионистов. М., 2008
61. Сб.: Как исполнять русскую фортепианную музыку. М., 2009
62. Светозарова Н., Кременштейн Б. Педализация в процессе обучения игре на фортепиано. М., 1965
63. Теория и методика обучения игре на фортепиано. По общей ред. А.Каузовой, А.Николаевой. М.: Владос, 2001
64. Терликова Л.Е. Методика обучения беглому чтению с листа. Метод. разр. МК РСФСР. М., 1989
65. Тимакин Е.М. Воспитание пианиста. М.: Сов.комп., 1989
66. Тимакин Е.М. Навыки координации в развитии пианиста. М.: Сов.комп., 1987
67. Тургенева Э.Ш. Начальный период обучения игре на фортепиано. М.: Музыка, 1989
68. Фейгин М. Индивидуальность ученика и искусство педагога. М., 1968
69. Фейгин М. Мелодия и полифония в первые годы обучения игре на фортепиано. М., 1960
70. Фейнберг С. Пианизм как искусство. М., 1969
71. Хитрук А. Одиннадцать взглядов на фортепианное искусство. – М.: Издательский дом «Классика – 21», 2007. – 320 с., ил.
72. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано. М.: Музыка, 1984
73. Швейцер А. И.С. Бах. М.: Музыка, 1965
74. Щапов А. Некоторые вопросы фортепианной техники. М., 1968
75. Щапов А. Фортепианный урок в музыкальной школе и училище. М., 1947

Рекомендуемая литература по психологии музыкально-исполнительской деятельности

1. Бочкарев Л.Л. Психология музыкальной деятельности. – М., 1997
2. Зак А.З. Психология преподавания музыки. – М.: Грани, 1999
3. Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000
4. Петрушин В.И. Музыкальная психология. – М., 1994
5. Психология и педагогика. – М.-Н.: ИНФРА-М-НГАЭиУ, 2000

6. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Р-на-Д.: Феникс, 2000
7. Альманах музыкальной психологии /Сост. Старчеус М.С. – М.,1994 и 1995
8. Арановский М.Г. Два этюда о творческом процессе// Процессы музыкального творчества. Сб. научн. тр. РАМ им. Гнесиных. Вып. 130. – М., 1994
9. Бардас В. Психология техники игры на фортепиано. – М., 1928
- 10.Беляева-Экземплярская С.Н. Заметки о психологии восприятия времени в музыке// Проблемы музыкального мышления. – М.: Музыка, 1974, с.303-329
- 11.Беляева-Экземплярская С.Н. О психологии восприятия музыки. – М.: Русский книжник, 1924. – с.115
- 12.Беркман Т.Л. О методах формирования музыкально-слуховых представлений (опыт исследования)// Развитие художественных способностей. – М., 1959
- 13.Бернштейн Н. А. Очерки по физиологии движений и физиологии активности. – М.: АМН СССР,1966
- 14.Блинова М.П. Музыкальное творчество и закономерности ВНД. – Л., 1974
- 15.Блинова М.П. Физиологические основы ладового чувства// Вопросы теории и эстетики музыки. Вып. 1. – Л.,1962
- 16.Бонфельд М.Ш. Музыка как речь и как мышление. – М., 1993
- 17.Бочкарев Л.Л. Психологические аспекты публичного выступления музыкантов-исполнителей //Вопросы психологии. – 1975, №1
- 18.Бочкарев Л.Л. Исследование структуры музыкальности в современной психологии //Психологический журнал. – 1986 – №4
- 19.Бочкарев Л.Л. Проблемы психологии музыкальных способностей// Сб. научн. тр. ГМПИ им. Гнесиных. Вып. 62. – М., 1982
- 20.Брусиловский Л.С. Музыкотерапия //Руководство по психотерапии. – М., 1985
- 21.Ветлугина Н.А. Возраст и музыкальная восприимчивость. //Восприятие музыки. – М., 1980
- 22.Воспитание музыкального слуха /Сборник статей. – М., 1977
- 23.Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.,1967
- 24.Выготский Л.С. Психология искусства. – М.: Искусство. – 1966, с.576
- 25.Гарбузов Н.А. Зонная природа звуковысотного слуха. – М.: АН СССР, 1948
- 26.Гейнрихс И.П. Музыкальная память// Музыкально-педагогическая подготовка учителя. – М., 1972
- 27.Гейнрихс И.П. Музыкальный слух. (Теоретические основы и методические принципы развития). Чувство ритма и его развитие// Музыкально-педагогическая подготовка учителя. – М., 1970
- 28.Готсдинер А.Л. Музыкальная психология. – М., 1993
- 29.Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении. – М., 1987

30. Кирнарская Д.К. Опыт тестирования музыкальной одаренности на вступительных экзаменах // Вопросы психологии. – 1992 – №1-2
31. Коган Г.М. У врат мастерства. Психологические предпосылки успешности пианистической работы. – М., 1969
32. Корлякова С.Г. Основы общей и музыкальной психологии. – Ставрополь, 1998
33. Костюк А.Г. Некоторые вопросы восприятия музыкального произведения // Вопросы психологии. – 1963 – №2
34. Красникова Е.И. О психическом механизме влияния музыки на эффективность учебной деятельности. – М., 1983
35. Крупник Е.П. Психологическое воздействие искусства на детей. – М., 1990
36. Курт Э. Музыкальная психология /Альманах музыкальной психологии. – М., 1994
37. Леви В. Вопросы психобиологии музыки // Советская музыка. – 1966 – №8
38. Леви В. Музыка и мозг // Знание-сила. – 1964 – №9
39. Лейтес Н.С. Способности и одаренность в детские годы. – М., Просвещение, 1984. – с.80
40. Леонтьев А.А. Искусство как форма общения. /Психологические исследования. – Тбилиси, Мецниереба, 1973. – с.213-222
41. Майкапар С.М. Музыкальный слух. – Петроград, 1915
42. Маккиннон Л. Игра наизусть. – Л., 1967
43. Мальцева Е.А. Основные элементы слуховых ощущений: абсолютный слух и методы его развития. Тр. ГИМН. – М., 1925. – с.7-33
44. Медушевский В.В. Интонационная форма музыки. – М., 1994
45. Медушевский В.В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. – М., 1976
46. Мелик-Пашаев А.А. Педагогика искусства и творческие способности.
47. Музыкальная психология: Хрестоматия. – М.: МГК им. Чайковского, 1992
48. Музыкальное восприятие как предмет комплексного исследования./ Сб. статей. – Киев, 1986
49. Мюнстерберг Г. Психология и учитель. М., 1997
50. Мясищев В.Н., Готсдинер А. Л., Проблема музыкальных способностей и ее социальное значение // Роль музыки в эстетическом воспитании детей и юношества. – Л., 1981. – с.14-29
51. Назайкинский Е.В. О психологии музыкального восприятия. – М., 1972
52. Науменко С.И. Индивидуально-психологические особенности музыкальности // Вопросы психологии, 1982 – №5
53. Основные современные концепции творчества и одаренности. – М., 1997
54. Пасынова Н.Б. Влияние музыкальных движений на эмоции /Психологический журнал. – 1993 – №4
55. Проблемы музыкального мышления. – М.: Музыка, 1974

56. Процессы музыкального творчества. – М., 1993
57. Психологические основы музыкального обучения. Киев, 1979
58. Психология одаренности детей и подростков /Ред. Лейтес Н.С. – М., 1996
59. Психология художественного творчества: Хрестоматия. – М.: Харвест, 1999
60. Ражников В. Г. Психолого-педагогическая модель музыкальной культуры. – М., 1993
61. Ревеш Г. Ранние проявления одаренности и ее узнавание. – М., 1924
62. Розе Н.А. Психомоторика взрослого человека. – ЛГУ, 1970
63. Сабанеев Л.Л. Психология музыкально-творческого процесса. – М., 1983
64. Тарасов Г.С. К вопросу об интонационной природе музыкального слуха //Психологический журнал. – 1996 – №5
65. Тарасов Г.С. Проблемы музыкального мышления и восприятия //Вопросы психологии. – 1973 – №1
66. Тарасова К.В. Воспроизведение звукового ритма детьми дошкольного возраста //Новые исследования в психологии и возрастной физиологии. – 1970 – №2
67. Тарасова К.В. Генезис некоторых компонентов структуры чувства ритма //Новые исследования в психологии и возрастной физиологии. – 1971 – №2
68. Тарасова К.В. Онтогенез музыкальных способностей. – М., 1988
69. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей /АПН РСФСР. – М-Л.. 1947. – с.345
70. Торопова А.В. Диагностика способностей бессознательного восприятия музыки детьми. – М., 1995
71. Федоров Ю.С., Гареева Т.Б., Белевский А.С. Влияние предэкзаменационного эмоционального стресса на психофизиологические функции учащихся. – Иваново, 1972 – Вып.20
72. Фейгин М.Э. Индивидуальность ученика и искусство педагога. – М., 1975
73. Цыпин Г.М. Психология музыкальной деятельности. – М., 1994
74. Шестаков В.П. От этоса к аффекту. – М., 1975

СБОРНИКИ (НАЧАЛЬНОЕ ОБУЧЕНИЕ НА ФОРТЕПИАНО)

1. Андреева М., Конорова Е. Первые шаги в музыке. М.: Сов.комп., 1981
2. Артоболевская А. Первая встреча с музыкой. М.: Сов.комп., 1985
3. Арцышевский Г., Арцышевская Ж. Юному аккомпаниатору. М.: Сов.комп., 1990
4. Баренбойм Л., Брянская Ф., Перунова Н. Путь к музицированию. Вып.1. Л.: Сов.комп., 1980
5. Баренбойм Л., Перунова Н. Путь к музыке. Л.: Сов.комп., 1988
6. Геталова О., Визная И. В музыку с радостью. С.-П.: Комп., 1999

7. Глушенко М. Фортепианная тетрадь юного музыканта. Вып.1. Л.: Музыка, 1988
8. Глушенко М. Волшебный мир фортепиано. В 2-х тетрадях. – СПб., 2001
9. Гнесина Е. Фортепианная азбука. М.: Сов.комп., 1976
10. Данилюк Н.Э. 25 шагов навстречу музыке и друг другу. – Минск, 2008
11. Коновалов А. ДоНОТЫши. Курган, 1999
12. Копчевский Н., Натансон В. Современная фортепианная музыка для детей, Вып.1. М.: Музыка, 1970
13. Кривицкий Д. Впервые за фортепиано. М., 2001
14. Кувшинников Н., Соколов М. Школа игры на фортепиано. М.:Музыка, 1964
15. Лещинская И., Пороцкий В. Малыш за роялем. М.: Сов.комп., 1986
16. Любомудрова Н. Хрестоматия педагогического репертуара для фортепиано (1 класс). М.: Музыка, 1980
17. Ляховицкая С, Баренбойм Л. Сборник фортепианных пьес, этюдов и ансамблей, 1-ая часть. Изд.19. Л.: Музыка, 1979
18. Малахова И. Первые шаги в мире звуков. Л.: Музыка, 1977
19. Милич Б. Маленькому пианисту, Фортепиано 1 кл. – Киев, 1985
20. Николаев А. Фортепианная игра. М.; Музыка, 1994
21. Никольская М. Комплекс упражнений для начинающего пианиста. Владимир: Посад, 1999
22. Никольская М. Этот замечательный мир музыки. Первые шаги начинающего пианиста. Владимир: Посад, 1998
23. Перунова Н. Музыкальная азбука. Л.: Сов.комп., 1990
24. Ройзман Л., Натансон В. Юный пианист. М.;Музыка, 1985
25. Сафарова И. Игры для организации пианистических движений. Екатеринбург, 1994
26. Соколов М., Натансон В., Копчевский Н. Современный пианист. Изд.2-е, М.:Музыка, 1979
27. Соколова Н. Ребенок за роялем. М.: Музыка, 1981
28. Тургенева Э., Малюков А. Пианист-фантазер. 1-ая часть. М.: Сов.комп, 1987
29. Хереско Л. Музыкальные картинки. Л.: Музыка, 1980
30. Юдовина-Гальперина Т. За роялем без слез, или, я - детский педагог. С.-П., 1996